



**КОНСТИТУСИЯ ҶУМҲУРИИ  
ТОЧИКИСТОН**

**КОНСТИТУЦИЯ РЕСПУБЛИКИ  
ТАДЖИКИСТАН**

**THE CONSTITUTION OF THE  
REPUBLIC OF TAJIKISTAN**

Конститусияи Ҷумхурии Тоҷикистон 6 ноябри соли 1994 дар раъйпурсии умумихалқӣ қабул карда шуд. 26 сентябри соли 1999, 22 июни соли 2003 ва 22 майи соли 2016 бо тариқи раъйпурсии умумихалқӣ ба он тағириру иловаҳо ворид карда шудаанд.

Конститусияи Ҷумхурии Тоҷикистон  
(бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ)

# КОНСТИТУСИЯИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

**МОХАЛҚИ ТОҶИКИСТОН**, қисми чудонашавандай чомеаи ҷаҳон буда, ҳудро дар назди наслҳои гузашта, ҳозира ва оянда масъул ва вазифадор доноста, таъмини соҳибихтиёри давлати ҳуд ва рушду камоли онро дарк намуда, озодӣ ва ҳуқуқи шаҳсро муқаддас шумурда, баробарҳукуқӣ ва дӯстии тамоми миллату ҳалқиятҳоро эътироф карда, бунёди чомеаи адолатпарварро вазифаи ҳуд қарор дода, **ҲАМИН КОНСТИТУСИЯРО ҚАБУЛ ВА ЭЪЛОН МЕНАМОЕМ.**

## Боби якум

### АСОСҲОИ СОҲТОРИ КОНСТИТУСИОНӢ

**Моддаи 1.** Ҷумҳурии Тоҷикистон давлати соҳибихтиёр, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявиӣ ва ягона мебошад.

Шакли идораи Ҷумҳурии Тоҷикистон президентӣ мебошад.

Тоҷикистон давлати иҷтимоӣ буда, барои ҳар як инсон шароити зиндагии арзанда ва инкишофи озодонаро фароҳам меорад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Тоҷикистон ҳаммаъноянд.

**Моддаи 2.** Забони давлатии Тоҷикистон забони тоҷикӣ аст. Забони русӣ ҳамчун забони муоширати байни миллатҳо амал мекунад.

Ҳамаи миллатҳо ва ҳалқиятҳо, ки дар ҳудуди ҷумҳурий зиндагӣ мекунанд, ҳуқуқ доранд аз забони модариашон озодона истифода кунанд.

**Моддаи 3.** Рамзҳои давлатии Тоҷикистон Парчам, Нишон ва Суруди Миллӣ аст.

**Моддаи 4.** Пойтахти Тоҷикистон шаҳри Душанбе аст.

**Моддаи 5.** Инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои ӯ арзиши олий мебошанд.

Ҳаёт, қадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон даҳлногазираанд.

Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд.

**Моддаи 6.** Дар Тоҷикистон ҳалқ баёнгари соҳибихтиёрий ва сарчашмаи ягонаи ҳокимияти давлатӣ буда, онро бевосита ва ё ба воситаи вакiloni худ амалий мегардонад.

Ифодай олии бевоситаи ҳокимияти ҳалқ раъйпурсии умуниҳалқӣ ва интихобот аст.

Ҳалқи Тоҷикистонро сарфи назар аз миллаташон шаҳрвандони Тоҷикистон ташкил менамоянд.

Ҳеч як иттиҳодияи ҷамъиятий, ҳизбҳои сиёсӣ, гурӯҳи одамон ва ё фарде ҳуқуқ надорад, ки ҳокимияти давлатиро ғасб намояд.

Ғасби ҳокимият ва ё тасарруфи салоҳияти он манъ аст.

Аз номи тамоми ҳалқи Тоҷикистон фақат Президент, Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷаласаи якҷояи худ ҳуқуқи сухан гуфтан доранд.

**Моддаи 7.** Ҳудуди Тоҷикистон тақсимнашаванда ва даҳлопазир мебошад.

Тоҷикистон аз Вилояти Муҳтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоятҳо, шаҳрҳо, ноҳияҳо, шаҳракҳо ва деҳаҳо иборат аст.

Соҳибихтиёрӣ, истиқололият ва тамомияти арзии Тоҷикистонро давлат таъмин менамояд. Тарғиб ва амалиёти ҷудоиандозӣ, ки ягонагии давлатро ҳалалдор мекунад, манъ аст.

Тартиби таъсис ва тағиiri воҳидҳои маъмурию ҳудудиро қонуни конститутсионӣ танзим менамояд.

**Моддаи 8.** Дар Тоҷикистон ҳаёти ҷамъиятӣ дар асоси равияҳои гуногуни сиёсӣ ва мафкуравӣ инкишоф меёбад.

Мафкураи ҳеч як ҳизб, иттиҳодияи ҷамъиятӣ, динӣ, ҳаракат ва ғурӯҳе наметавонад ба ҳайси мафкураи давлатӣ эътироф шавад.

Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва ҳизбҳои сиёсӣ дар доираи Конститутсия ва қонунҳо таъсис мейбанд ва амал мекунанд.

Иттиҳодияҳои динӣ аз давлат ҷудо буда, ба корҳои давлатӣ мудоҳила карда наметавонанд.

Таъсис ва фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва ҳизбҳои сиёсие, ки нажодпарастӣ, миллатгароӣ, ҳусумат, бадбинии иҷтимоӣ ва мазҳабиро тарғиб мекунанд ва ё ба-рои бо зӯрӣ сарнагун кардани сохтори конститутсионӣ ва ташкили ғурӯҳҳои мусаллаҳ даъват менамоянд, манъ аст.

Дар Тоҷикистон фаъолияти ҳизбҳои сиёсии дигар давлатҳо, таъсиси ҳизбҳои ҳусусияти миллӣ ва динидошта,

инчунин маблагузории ҳизбҳои сиёсӣ аз ҷониби давлатҳо ва созмонҳои хориҷӣ, шахсони ҳуқуқӣ ва шаҳрвандони хориҷӣ манъ аст.

**Моддаи 9.** Ҳокимияти давлатӣ дар асоси таҷзияи он ба ҳокимияти қонунгузор, икроия ва судӣ амалӣ мегардад.

**Моддаи 10.** Конститутсияи Тоҷикистон эътибори олии ҳуқуқӣ дорад ва меъёрҳои он мустақиман амал мекунанд. Қонунҳо ва дигар санадҳои ҳуқуқие, ки хилофи Конститутсиянанд, эътибори ҳуқуқӣ надоранд.

Давлат ва ҳамаи мақомоти он, шахсони мансабдор, шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои онҳо вазифадоранд Конститутсия ва қонунҳои ҷумҳуриро риоя ва иҷро намоянд.

Санадҳои ҳуқуқии байналмилалие, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, қисми таркибии низоми ҳуқуқии ҷумҳуриро ташкил медиҳанд. Агар қонунҳои ҷумҳурий ба санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътирофшуда мутобиқат накунанд, меъёрҳои санадҳои байналмилалий амал мекунанд.

Қонунҳо ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалие, ки Тоҷикистон эътироф кардааст, пас аз интишори расмӣ амал мекунанд.

**Моддаи 11.** Тоҷикистон сиёсати сулҳчӯёнаро ба амал татбиқ намуда, соҳибихтиёрий ва истиқлолияти дигар давлатҳои ҷаҳонро эҳтиром менамояд ва муносибатҳои хориҷиро дар асоси меъёрҳои байналмилалий муайян мекунад.

Ташвиқоти ҷанг манъ аст.

Тоҷикистон вобаста ба манғиатҳои олии ҳалқ метавонад ба иттиҳодияҳо ва ташкилотҳои байналмилалий дохил

шавад, аз онҳо барояд, бо кишварҳои хориҷӣ робита намояд.

Давлат бо ҳамвatanони берунмарзӣ ҳамкорӣ мекунад.

**Моддаи 12.** Асоси иқтисодиёти Тоҷикистонро шаклҳои гуногуни моликият ташкил медиҳанд.

Давлат фаъолияти озоди иқтисодӣ, соҳибкорӣ, барабархуқуқӣ ва ҳифзи ҳуқуқии ҳамаи шаклҳои моликият, аз чумла моликияти хусусиро кафолат медиҳад.

**Моддаи 13.** Замин, сарватҳои зеризаминӣ, об, фазои ҳавоӣ, олами набототу ҳайвонот ва дигар боигарии табии моликияти истисноии давлат мебошанд ва давлат истифодаи самараноки онҳоро ба манфиати ҳалқ кафолат медиҳад.

## Бо би дуюм

### ҲУҚУҚ, ОЗОДӢ, ВАЗИФАҲОИ АСОСИИ ИНСОН ВА ШАҲРВАНД

**Моддаи 14.** Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд ба воситаи Конститутсия, қонунҳои чумхурӣ ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалие, ки аз тарафи Тоҷикистон эътироф шудаанд, ҳифз мегарданд.

Ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд бевосита амалӣ мешаванд. Онҳо мақсад, мазмун ва татбиқи қонунҳо, фаъолияти ҳокимиияти қонунгузор, иҷроия, мақомоти

маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва худидоракуниро муайян мекунанд ва ба воситаи ҳокимияти судӣ таъмин метарданд.

Маҳдуд кардани ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд танҳо ба мақсади таъмини ҳуқуқ ва озодии дигарон, тартиботи ҷамъияти, ҳимояи асосҳои сохтори конститутсионӣ, амнияти давлат, мудофиаи мамлакат, ахлоқи ҷомеа, сиҳати аҳолӣ ва тамомияти арзии ҷумҳурӣ раво дониста мешавад.

**Моддаи 15.** Шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон шахсе ҳисоб меёбад, ки дар рӯзи қабули Контигутсия шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон буд ё мутобики қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ё шартномаҳои байналмилалии Тоҷикистон шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро соҳиб шуда бошад.

Мансубияти шаҳрванди Тоҷикистон ба шаҳрвандии давлати дигар эътироф намешавад, ба истиснои мавриҷое, ки дар қонун ё шартномаҳои байнидавлатии Тоҷикистон нишон дода шудааст.

Тартиби соҳиб шудан ва қатъ гардидан шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро қонуни конститутсионӣ танзим менамояд.

**Моддаи 16.** Шаҳрванди Тоҷикистон дар хориҷи кишвар таҳти ҳимояи давлат мебошад. Ҳеч як шаҳрванди ҷумҳуриро ба давлати хориҷӣ супурдан мумкин нест. Супурдани ҷинояткор ба давлати хориҷӣ дар асоси шартномаи тарафайн ҳал мешавад.

Шаҳрванди хориҷӣ ва шаҳси бешаҳрванд аз ҳуқуқ ва озодиҳои муқарраргардида истифода мебаранд ва ба-робари шаҳрванди Тоҷикистон вазифа ва масъулият дороанд, ба истиснои ҳолатҳое, ки қонун пешбинӣ намудааст.

Тоҷикистон ба шаҳрвандони хориҷие, ки гирифтори вайронкунии ҳуқуқи инсон гаштаанд, метавонад паноҳгоҳи сиёсӣ дихад.

**Моддаи 17.** Ҳама дар назди қонун ва суд баробаранд. Давлат ба ҳар кас, қатъи назар аз миллат, нажод, чинс, забон, эътиқоди динӣ, мавқеи сиёсӣ, вазъи иҷтимоӣ, таҳсил ва молу мулӯқ, ҳуқуқу озодиҳоро кафолат медиҳад.

Мардон ва занон баробарҳуқуқанд.

**Моддаи 18.** Ҳар кас ҳуқуқ ба ҳаёт дорад.

Ҳеч кас аз ҳаёт маҳрум карда намешавад, ба истиснои ҳуқми суд барои чинояти маҳсусан вазнин.

Даҳлопазирии шаҳсро давлат кафолат медиҳад. Ба ҳеч кас шиканча, ҷазо ва муносибати ғайриинсонӣ раводида намешавад. Мавриди озмоиши маҷбурии тиббӣ ва илмӣ қарор додани инсон манъ аст.

**Моддаи 19.** Ҳар кас кафолати ҳифзи судӣ дорад. Ҳар шаҳс ҳуқуқ дорад талаб намояд, ки парвандаи ӯро суди босалоҳият, мустақил ва беғараз, ки тибқи қонун таъсис ёфтааст, баррасӣ намояд.

Ҳеч касро бе асоси қонунӣ дастгир, ҳабс кардан мумкин нест. Ҳар шаҳс аз лаҳзаи дастгир шудан метавонад аз ёрии адвокат истифода кунад.

**Моддаи 20.** Ҳеч кас то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳуқми суд дар содир кардани чиноят гунаҳгор дониста намешавад.



Ҳеч кас баъди гузаштани муҳлати таъқиби чиноятӣ, инчунин барои содир кардани рафторе, ки ҳангоми воқеъ шуданаш чиноят ҳисоб намеёфт, ба ҷавобгарӣ кашида намешавад. Барои як чиноят ҳеч кас такроран ҷазо намебишад.

Қонуне, ки баъд аз содир шудани рафтори ғайриқонуний шахс қабул шудааст ва он ҷазои шахсро вазнин мекунад, қувваи бозгашт надорад. Агар баъд аз содир шудани рафтори ғайриқонуний барои он ҷазо пешбинӣ нашуда бошад ва ё ҷазои сабук пешбинӣ шуда бошад, қонуни нав амал мекунад.

Мусодираи пурраи молу мулки шахси маҳкумшуда манъ аст.

**Моддаи 21.** Ҳуқуқи ҷабрди даро қонун ҳифз мекунад. Давлат ҳифзи судӣ ва ҷуброни зарарро барои ҷабрди қафолат медиҳад.

**Моддаи 22.** Манзили шахс даҳлнопазир аст.

Ба манзили шахс зӯран даромадан ва касеро аз манзил маҳрум кардан манъ аст, ба истиснои мавриҷое, ки қонун муқаррар кардааст.

**Моддаи 23.** Маҳрамияти мукотиба, сухбатҳои телефонӣ, муросилот ва муҳобироти шахс таъмин карда мешавад, ба истиснои мавриҷое, ки дар қонун нишон дода шудааст.

Дар бораи ҳаёти шахсии инсон бе розигии ӯ ҷамъ намудан, нигоҳ доштан, истифода ва паҳн кардани маълумот манъ аст.

**Моддаи 24.** Шаҳрванд ба мусофират, интихоби озоди маҳалли зист, тарки ҷумхурий ва бозгашт ба он ҳуқуқ дорад.

**Моддаи 25.** Мақомоти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъииӣ, ҳизбҳои сиёсӣ ва шахсони мансабдор вазифадоранд ба ҳар кас имконияти пайдо намудан ва шинос шуданро ба ҳӯҷҷатҳое, ки ба ҳуқуқ ва манфиати ў даҳл доранд, таъмин намоянд, ба истиснои ҳолатҳое, ки қонун муайян кардааст.

**Моддаи 26.** Ҳар кас ҳуқуқ дорад муносибати худро нисбат ба дин мустақилона муайян намояд, алоҳида ва ё якҷоя бо дигарон динеро пайравӣ намояд ва ё пайравӣ нақунад, дар маросим ва расму оинҳои динӣ иштирок намояд.

**Моддаи 27.** Шаҳрванд ҳуқуқ дорад дар ҳаёти сиёсӣ ва идораи давлатӣ бевосита ва ё ба воситаи вакилонаш иштирок намояд.

Шаҳрвандон ба хидмати давлатӣ ҳуқуқи баробар доранд.

Шаҳрванд аз синни 18 ҳуқуқи дар раъйпурсӣ иштирок кардан, интихоб намудан, инчунин аз синни муқаррар намудаи Конститутсия, қонунҳои конститутсионӣ ва қонунҳо ҳуқуқи интихоб шуданро дорад.

Шаҳрвандоне, ки аз тарафи суд ғайри қобили амал доноста шудаанд ва ё мувофиқи ҳукми суд дар ҷойҳои аз озодӣ маҳрумшудагон нигоҳ дошта мешаванд, ҳуқуқи дар интихобот ва раъйпурсӣ иштирок кардан надоранд.

Тартиби гузаронидани интихоботро қонунҳои конститутсионӣ ва қонунҳо танзим менамоянд. Баргузории раъйпурсӣ тибқи қонуни конститутсионӣ сурат мегирад.

**Моддаи 28.** Шаҳрвандон ҳуқуқи муттаҳид шудан доранд. Шаҳрванд ҳуқуқ дорад дар ташкили ҳизбҳои сиёсӣ,

иттифоқҳои қасаба ва дигар иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ иштироқ намояд, ихтиёран ба онҳо дохил ва аз онҳо хориҷ гардад.

Ҳизбҳои сиёсӣ дар асоси гуногунандешии сиёсӣ барои ташаккул ва ифодаи иродай ҳалқ мусоидат мекунанд ва дар ҳаёти сиёсӣ иштироқ менамоянд. Сохтор ва фаъолияти онҳо бояд ба меъёрҳои демократӣ мувоғиқ бошанд.

**Моддаи 29.** Шаҳрванд ҳуқуқ дорад дар маҷлис, гирдиҳамоӣ, намоиш, раҳпаймоии осоишта, ки қонун муқаррар пар кардааст, ширкат варзад.

Ҳеч қасро ба ин тадбирҳо маҷбуран ҷалб кардан мумкин нест.

**Моддаи 30.** Ба ҳар қас озодии сухан, нашр, ҳуқуқи истифодаи воситаҳои аҳбор кафолат дода мешавад.

Таблиғот ва ташвиқоте, ки бадбинӣ ва ҳусумати иҷтиимоӣ, нажодӣ, миллӣ, динӣ ва забониро бармеангезанд, манъ аст.

Сензураи давлатӣ ва таъқиб барои танқид манъ аст.

Номгӯи маълумотҳоеро, ки сирри давлатӣ доранд, қонун муайян мекунад.

**Моддаи 31.** Шаҳрванд ҳуқуқ дорад шахсан ва ё якҷоя бо дигарон ба мақомоти давлатӣ муроҷиат намояд.

**Моддаи 32.** Ҳар қас ҳуқуқ дорад соҳиби моликият ва мерос бошад.

Ҳеч қас ҳуқуқ надорад ҳуқуқи шахсро ба моликият бекор ва маҳдуд қунад. Молу мулки шахсро барои эҳтиёҷоти ҷамъият фақат дар асоси қонун ва розигии соҳиби он бо пардоҳти арзиши пуррааш давлат гирифта метавонад.

Товони зарари моддӣ ва маънавие, ки шаҳс дар натиҷаи амали ғайриқонуни мақомоти давлатӣ, итиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ҳизбҳои сиёсӣ, дигар шаҳсони ҳуқуқӣ ва ё шаҳсони алоҳида мебинад, мувофиқи қонун аз ҳисоби онҳо рӯёнида мешавад.

**Моддаи 33.** Давлат оиласро ҳамчун асоси ҷамъият ҳимоя мекунад.

Ҳар кас ҳуқуқи ташкили оила дорад. Мардон ва занон, ки ба синни никоҳ расидаанд, ҳуқуқ доранд озодона ақди никоҳ банданд. Дар оиладорӣ ва бекор кардани ақди никоҳ зану шавҳар баробархуқуқанд.

Бисёрникоҳӣ манъ аст.

**Моддаи 34.** Модару қӯдак таҳти ҳимоя ва ғамхории маҳсуси давлатанд.

Падару модар барои таълиму тарбияи фарзандон ва фарзандони болигу қобили меҳнат барои нигоҳубин ва таъминоти иҷтимоии падару модар масъул мебошанд.

Давлат барои ҳифзи қӯдакони ятим, маъюб ва таълиму тарбияи онҳо ғамхорӣ менамояд.

**Моддаи 35.** Ҳар кас ба меҳнат, интиҳоби касбу кор, ҳифзи меҳнат ва ҳимояи иҷтимоӣ ҳангоми бекорӣ ҳуқуқ дорад. Музди кор аз ҳадди ақали музди меҳнат набояд кам бошад.

Дар муносибатҳои меҳнатӣ ҳама гуна маҳдудият манъ аст. Барои иҷрои кори якхела музди баробар дода мешавад.

Ҳеч кас ба меҳнати маҷбурий ҷалб карда намешавад, ба истиснои мавридҳое, ки қонун муайян кардааст.



Дар корҳои вазнин, зеризамини ё ва шароити меҳнаташон зарарнок истифодаи меҳнати занон ва ноболиғон манъ аст.

**Моддаи 36.** Ҳар кас ба манзил ҳуқуқ дорад. Ин ҳуқуқ бо роҳи соҳтмони манзили давлатӣ, ҷамъияти, кооперативӣ ва хусусӣ таъмин карда мешавад.

**Моддаи 37.** Шаҳрванд ҳуқуқи истироҳат дорад. Ин ҳуқуқ бо роҳи муқаррар кардани ҳафта ва рӯзи корӣ, рухсатии ҳарсолаи пардохтшаванда, рӯзҳои ҳарҳафтаини истироҳат ва шароитҳои дигаре таъмин карда мешавад, ки қонун муайян кардааст.

**Моддаи 38.** Ҳар шахс ҳуқуқи ҳифзи саломатӣ дорад. Шахс дар доираи муқаррарнамудаи қонун аз ёрии тиббии ройгон дар муассисаҳои нигаҳдории тандурустии давлатӣ истифода менамояд. Давлат барои солимгардонии муҳити зист, инкишофи оммавии варзиш, тарбияи ҷисмонӣ ва сайёҳӣ тадбирҳо меандешад.

Шаклҳои дигари ёрии тиббири қонун муайян мекунад.

**Моддаи 39.** Ҳар шахс дар пиронсолӣ, ҳангоми беморӣ, маъюбӣ, гум кардани қобилияти кор, маҳрум шудан аз сарпараст ва мавридҳои дигаре, ки қонун муайян кардааст, кафолати таъмини иҷтимоӣ дорад.

**Моддаи 40.** Ҳар шахс ҳуқуқ дорад озодона дар ҳаёти фарҳангии чомеа, эҷоди бадеӣ, илмӣ ва техникий ширкат варзад, аз дастовардҳои онҳо истифода кунад.

Сарватҳои фарҳангӣ ва маънавиро давлат ҳимоя мекунад.

Моликияти зеҳнӣ таҳти ҳимояи қонун аст.

**Моддаи 41.** Ҳар шахс ҳуқуқи таҳсил дорад. Таълими умумии асосӣ ҳатмист. Давлат таълими умумии асосии ҳатмии ройгонро дар муассисаҳои таълимии давлатӣ кафолат медиҳад.

Шахс дар доираи муқаррарнамудаи қонун дар муасисаҳои таълимии давлатӣ метавонад ба таври ройгон таълими миёнаи умумӣ, ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ ва олии касбӣ гирад.

Шаклҳои дигари таълимро қонун муайян мекунад.

**Моддаи 42.** Дар Тоҷикистон ҳар шахс вазифадор аст, ки Конститутсия ва қонунҳоро риоя кунад, ҳуқуқ, озодӣ, шаъну шарафи дигаронро эҳтиром намояд.

Надонистани қонун ҷавобгариро истисно намекунад.

**Моддаи 43.** Ҳифзи Ватан, ҳимояи манғиати давлат, таҳқими истиқлолият, амният ва иқтидори мудофиавии он вазифаи муқаддаси шаҳрванд аст.

Тартиби хизмати ҳарбиро қонун муайян мекунад.

**Моддаи 44.** Ҳифзи табиат, ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ вазифаи ҳар як шахс аст.

**Моддаи 45.** Супоридани андоз ва пардохтҳо, ки қонун муайян кардааст, ҳатмист.

Қонунҳое, ки андози навро муқаррар мекунанд ва ё шароити андозсупорандагонро вазнин менамоянд, қувваи бозгашт надоранд.

**Моддаи 46.** Ҳангоми таҳди迪 бевосита ба ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон, истиқлолияти давлат, тамомияти арзии он ва оғатҳои табииӣ, ки дар натиҷаи он мақомоти конститутсионии ҷумҳурӣ наметавонад ба таври мӯътадил



фаъолият намояд, ҳамчун тадбири муваққатӣ барои амнияти шаҳрвандон ва давлат вазъияти фавқулода эълон мегардад.

Муҳлати вазъияти фавқулода то се моҳ аст. Дар мавриҷҳои зарурӣ ин мӯҳлатро Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад дароз намояд.

**Моддаи 47.** Дар давраи вазъияти фавқулода ҳуқук ва озодиҳое, ки дар моддаҳои 16, 17, 18, 19, 20, 22, 25, 28-и Конститутусия пешбинӣ шудааст, маҳдуд карда намешавад.

Низоми ҳуқуқии вазъияти фавқулодаро қонуни конституционӣ муайян мекунад.

## Боби се юм

### МАЧЛИСИ ОЛӢ

**Моддаи 48.** Маҷлиси Олӣ – парламенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – мақоми олии намояндагӣ ва қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Маҷлиси Олӣ аз ду Маҷлис – Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон иборат аст.

Муҳлати ваколати Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон 5 сол аст. Ваколати Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон дар рӯзи оғози фаъолияти Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони даъвати нав қатъ мегардад.

Ташкил ва фаъолияти Маҷлиси Олиро қонуни конституционӣ танзим мекунад.

**Моддаи 49.** Интихоботи Маҷлиси намояндагон ба та-  
ври умумӣ, баробар, мустақим ва бо овоздиҳии пинҳонӣ су-  
рат мегирад. Маҷлиси намояндагон доимоамалкунанда ва  
қасбӣ мебошад. Вакили Маҷлиси намояндагон шахсе инти-  
хоб шуда метавонад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии  
Тоҷикистонро дошта бошад ва синни ўз 30 кам набуда, до-  
рои таҳсилоти олий бошад.

Аз чор се ҳиссаи аъзои Маҷлиси миллӣ ба таври ғай-  
римустақим дар маҷlisҳои якҷояи вакiloni ҳалқи Вило-  
яти Муҳтори Кӯҳистони Бадаҳшон ва шаҳру ноҳияҳои он,  
вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои онҳо, шаҳри Душанбе ва  
ноҳияҳои он, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ (якҷоя) бо  
овоздиҳии пинҳонӣ интихоб мегардад. Дар Маҷлиси  
миллӣ Вилояти Муҳтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоятҳо,  
шаҳри Душанбе, шаҳрҳо ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ намо-  
яндагони баробар доранд.

Аз чор як ҳиссаи аъзои Маҷлиси миллиро Президенти  
Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин мекунад.

Фаъолияти Маҷлиси миллӣ даъватӣ мебошад.

Узви Маҷлиси миллӣ шахсе интихоб ё таъин шуда ме-  
тавонад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро до-  
шта бошад ва синни ўз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти  
олий бошад.

Ҳар Президенти собиқи Ҷумҳурии Тоҷикистон узви  
якумраи Маҷлиси миллӣ мебошад, агар ўз истифодаи ин  
хукуқ даст накашад.

Узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон  
баъди интихоб ё таъин шудан дар иҷлосияи Маҷлиси



миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ба ҳалқи Тоҷикистон савганд ёд мекунанд.

Шумораи аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон, тартиби интихоб ё таъин гардиданни онҳоро қонуни конституционӣ муайян менамояд.

**Моддаи 50.** Аъзои Ҳукумат, судяҳо, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, хизматчиёни ҳарбӣ ва шахсони дигаре, ки қонуни конституционӣ муайян кардааст, наметавонанд узви Маҷлиси миллӣ бошанд.

Шаҳрванд наметавонад дар як вақт узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон бошад. Узви Маҷлиси миллӣ наметавонад вакили зиёда аз ду мақоми намояндагӣ бошад.

Вакили Маҷлиси намояндагон наметавонад вакили дигар мақомоти намояндагӣ бошад, вазифаи дигареро ичро кунад, фаъолияти соҳибкорӣ намояд, ба истиснои фаъолияти илмиву эҷодӣ ва омӯзгорӣ.

**Моддаи 51.** Узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон ба амри интихобкунандагон тобеъ набуда, ҳуқуқ дорад фикри худро озодона изҳор намояд, мувофиқи ақидаҳои худ овоз дихад.

Узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон ҳуқуқи даҳлнопазирӣ дорад, ўро ҳабс кардан, дастгир кардан, мачбуран овардан, кофтуков кардан мумкин нест, ба истиснои дастгир шуданаш дар ҷои содири ҷиноят. Узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон ҳамчунон мавриди кофтукови шахсӣ қарор дода намешавад, ба истиснои ҳолатҳое, ки қонун барои таъмини амнияти дигарон

муқаррар намудааст. Масъалаи маҳрум намудани даҳлано-пазирии узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон бо пешниҳоди Прокурори генералий аз ҷониби маҷлиси даҳдор ҳал карда мешавад.

Ваколати узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагон ҳангоми вафот, истеъроф, ғайри қобили амал эътироф шудани онҳо аз ҷониби суд, эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳукми айбдоркунандай суд, қатъи шаҳрвандӣ, соҳиб шудан ба шаҳрвандии давлати дигар, тарки доимии ҷумҳурӣ, ишғоли вазифае, ки ба ваколати узви Маҷлиси миллӣ мувоғиқ нест, пароқандашавии Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон қатъ мегардад.

Вазъи ҳуқуқии узви Маҷлиси миллӣ ва вакили Маҷлиси намояндагонро қонуни конститутсионӣ танзим менамояд.

**Моддаи 52.** Ичлосияи якуми Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагонро дар давоми як моҳи баъди интихоби онҳо Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон даъват мекунад.

Ичлосияи якуми Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагонро узв ва вакили синну солаш қалонтарин мекунанд ва то интихоб шудани раисони ин Маҷлисҳо онро мебарад.

Фаъолияти Маҷлиси миллӣ дар шакли ичлосия сурат мегирад. Ичлосияи Маҷлиси миллӣ соле на камтар аз ҷорӣ аз тарафи Раиси Маҷлиси миллӣ даъват карда мешавад.

Фаъолияти Маҷлиси намояндагон дар шакли ичлосия сурат мегирад. Ичлосияи навбатии Маҷлиси намояндагон



дар як сол як маротиба аз рӯзи аввали кории моҳи октябр то рӯзи охирини кории моҳи июн гузаронида мешавад.

Дар давраи байнӣ иҷлосияҳои Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ҳангоми зарурат Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷлосияҳои ғайринавбатии онҳоро даъват менамояд. Дар ин иҷлосияҳо танҳо он масъалаҳое баррасӣ мешаванд, ки боиси даъвати ин иҷлосияҳо гаштанд.

**Моддаи 53.** Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон аз байнӣ аъзо ва вакilon раисони Маҷlisҳо, муовинони якум ва муовинони онҳоро интихоб менамоянд. Яке аз муовинони Раиси Маҷлиси миллӣ аз ҳисоби намояндагони Вилояти Муҳтори Қӯҳистони Бадаҳшон мебошад.

Раиси Маҷлиси миллӣ ва Раиси Маҷлиси намояндагон бо овоздиҳии пинҳонӣ бо тарафдории аксарияти шумораи умумии аъзо ва вакilonи онҳо интихоб мешаванд. Тартиби интихоби муовинони Раиси Маҷлиси миллӣ ва Раиси Маҷлиси намояндагонро Дастури Маҷlisҳо танзим мекунад.

Раисони Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон дар назди Маҷлиси даҳлдор ҳисботдиҳанда мебошанд ва онҳо метавонанд бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи шуморай умумии аъзо ва вакilon бозхонда шаванд.

Раисони Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон, муовинони якум ва муовинони онҳо ба иҷлосия роҳбарӣ мекунанд ва дигар масъалаҳои даҳлдорро ҳал менамоянд.

Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон мақомоти ҳамоҳангсозанда ва кории худро мустақилона ташкил медиҳанд, инчунин кумита ва комиссияҳои даҳлдорро

таъсис менамоянд ва аз рӯи масъалаҳои ба Маҷлисҳо таал-  
лукдошта муҳокимаҳои парламентӣ доир мекунанд.

Мақомоти ҳамоҳангсозандай Маҷлиси миллӣ ва  
Маҷлиси намояндағон дар алоҳидагӣ ҷаласа мегузаронанд.

Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндағон Дастури  
фаъолияти худро қабул мекунанд.

**Моддаи 54.** Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндағон  
алоҳида ҷаласа мегузаронанд.

Ҷаласаҳои Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндағон  
ҳамон вақт гузаронида мешавад, ки агар аз се ду ҳиссаи шу-  
мораи умумии аъзо ва вакилони онҳо ҳузур дошта бошанд.  
Ҷаласаҳои Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндағон  
ошкоро гузаронида мешаванд. Дар ҳолатҳои пешбиникар-  
даи қонун ва Дастури Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намо-  
яндағон мумкин аст ҷаласаи пӯшида гузаронида шавад.

Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндағон дар ҳо-  
латҳои пешбининамудаи Конститутсия ҷаласаҳои якҷоя  
мегузаронанд.

**Моддаи 55.** Салоҳияти Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси  
намояндағон ҳангоми гузаронидани ҷаласаҳои якҷоя:

1. Тасдиқи фармони Президент дар бораи таъин наму-  
дан ва озод кардани Сарвазир ва дигар аъзои Ҳукумат;
2. Тасдиқи фармони Президент дар бораи ҷорӣ наму-  
дани ҳолати ҷангӣ ва вазъияти фавқулода;
3. Ризоият ба истифодаи Қувваҳои Мусаллаҳи  
Ҷумҳурии Тоҷикистон берун аз ҳудуди он барои ичрои  
уҳдадориҳои байналмилалии Тоҷикистон;
4. Таъини интихоботи Президент;
5. Қабули истеъфои Президент;



Сарфароз гардонидани Президент бо мукофотҳои давлатӣ ва рутбаи олии ҳарбӣ;

#### 6. Баррасии масъалаи дахлнапазирии Президент.

Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон дар ҷала-саҳои якҷояи худ аз рӯйи масъалаҳои зикршудаи салоҳия-ташон қарор қабул мекунанд. Қарори якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон бо тарафдории аксарияти шумораи умумии аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон, ки ҳар яке аз маҷлисҳо дар алоҳидагӣ овоз медиҳанд, қабул мегардад, агар тартиби дигари қабули қарорро Конститутсия муқаррар накарда бошад.

Дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон Президент савганд ёд мекунад ва бо паёми худ дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилий ва хориҷии ҷумҳурӣ баромад менамояд.

#### **Моддаи 56. Салоҳияти Маҷлиси миллӣ:**

Таъсис ва барҳам додани воҳидҳои маъмурию ҳудудӣ ва тафиири онҳо;

Интихоб ва бозхонди раис, муовинон ва судяҳои Суди конститутсионӣ, Суди Олӣ ва Суди Олии иқтисодӣ бо пешниҳоди Президент;

Ҳалли масъалаи бекор кардани дахлнапазирии раис, муовинон ва судяҳои Суди конститутсионӣ, Суди Олӣ ва Суди Олии иқтисодӣ;

Ризоият барои таъян ва озод намудани Прокурори генералий ва муовинони ӯ;

Амалий намудани ваколатҳои дигаре, ки Конститутсия ва қонунҳо муайян кардаанд.

Маҷлиси миллӣ аз рӯйи масъалаҳои дар салоҳияташ буда қарор қабул мекунад. Қарори Маҷлиси миллӣ бо тарафдории аксарияти шумораи умумии аъзои он қабул мегардад, агар тартиби дигари қабули қарорро Конститутсия муқаррар накарда бошад.

**Моддаи 57.** Салоҳияти Маҷлиси намояндагон:

Таъсиси Комиссияи марказии интихобот ва раъйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон, интихоб ва бозхонди раис, муовин ва аъзои он бо пешниҳоди Президент;

1. Ба муҳокимаи халқ пешниҳод намудани лоиҳаи қонунҳо ва дигар масъалаҳои муҳими давлатию ҷамъиятӣ;

2. Тасдиқи барномаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ;

Ризоият ба додугирифти қарзи давлатӣ;

Тасдиқ ва бекор кардани шартномаҳои байналмилалиӣ;

3. Таъини раъйпурсӣ;
4. Таъсиси судҳо;
5. Тасдиқи рамзҳои давлатӣ;
6. Тасдиқи мукофотҳои давлатӣ;
7. Тасдиқи фармонҳои Президент дар бораи таъин ва озод намудани раиси Бонки миллӣ ва муовинони ў;
8. Муқаррар намудани рутбаҳои ҳарбӣ, дипломатӣ, рутбаҳо ва унвонҳои маҳсус;
9. Муайян намудани маоши Президент;
10. Амалий намудани ваколатҳои дигаре, ки Конститутсия ва қонунҳо муайян кардаанд.

Маҷлиси намояндагон аз рӯйи масъалаҳои дар салоҳияташ буда қарор қабул мекунад. Қарори Маҷлиси намо-



яндагон бо тарафдории аксарияти шумораи умумии вакилон қабул мегардад, агар тартиби дигари қабули қарорро Конститутсия муайян накарда бошад.

Дар ҷаласаи Маҷлиси намояндағон роҳбарони давлатҳои хориҷӣ метавонанд суханронӣ қунанд.

**Моддаи 58.** Аъзои Маҷлиси миллӣ, вакили Маҷлиси намояндағон, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Тоҷикистон, Маҷлиси вакилони ҳалқи Вилояти Муҳтори Кӯҳистони Бадаҳшон ҳуқуқи ташаббуси қонунгузорӣ доранд.

**Моддаи 59.** Лоиҳаи қонунҳо ба Маҷлиси намояндағон пешниҳод мешаванд.

Лоиҳаи қонун дар бораи авф аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси намояндағон пешниҳод мешавад.

Лоиҳаи Қонун дар бораи бучет, оид ба муқаррар кардан ва бекор кардани андозҳо аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси намояндағон пешниҳод мешавад.

**Моддаи 60.** Қонунҳоро Маҷлиси намояндағон қабул менамояд. Қонун бо тарафдории аксарияти шумораи умумии вакилон қабул мегардад, агар тартиби дигарро Конститутсия муқаррар накарда бошад.

Қонунҳое, ки Маҷлиси намояндағон қабул намудааст ба Маҷлиси миллӣ пешниҳод мешаванд, ба истиснои қонунҳо дар бораи бучети давлатӣ ва авф.

Маҷлиси миллӣ қонунро бо тарафдории аксарияти шумораи умумии аъзои худ ҷонибдорӣ мекунад. Дар мавриди дастгирий наёфтани қонун аз ҷониби Маҷлиси

миллӣ қонун тақроран дар Маҷлиси намояндагон баррасӣ мешавад.

Дар сурати бо қарори Маҷлиси миллӣ норозӣ будани Маҷлиси намояндагон, қонун ҳамон вақт қабулшуда ҳисоб мешавад, ки агар Маҷлиси намояндагон онро тақроран бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи шумораи умумии вакилон тасдиқ намояд.

Қонунҳо дар бораи буҷети давлатӣ ва авғ танҳо аз ҷониби Маҷлиси намояндагон қабул карда мешаванд. Маҷлиси намояндагон иҷрои буҷети давлатиро назорат меқунад.

**Моддаи 61.** Қонунҳои конститутсионӣ оид ба масъалаҳо қабул мешаванд, ки Конститутсия муайян намудааст. Қонунҳои конститутсионӣ бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи шумораи умумии вакilonи Маҷлиси намояндагон қабул мегарданд ва Маҷлиси миллӣ бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи аъзои худ ҷонибдорӣ мекунад.

Дар сурати бо Қарори Маҷлиси миллӣ норозӣ будани Маҷлиси намояндагон, қонуни конститутсионӣ ҳамон вақт қабулшуда ҳисоб мешавад, ки агар Маҷлиси намояндагон онро тақроран бо тарафдории на камтар аз чор се ҳиссаи шумораи умумии вакilon тасдиқ намояд.

Тағсири Конститутсияро тибқи тартиби мазкур Маҷлиси намояндагон дар шакли қонуни конститутсионӣ қабул намуда, Маҷлиси миллӣ онро ҷонибдорӣ менамояд.

**Моддаи 62.** Қонунҳо барои имзо ва интишор ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мешаванд. Агар Президент ба қонун ё қисми он розӣ набошад, қонунро дар



муддати понздаҳ рӯз бо далелу эродҳо ба Маҷлиси намояндагон бармегардонад. Маҷлиси миллий ва Маҷлиси намояндагон бо тартиби муқарраркардаи Контиутсия қонуни мазкурро такроран баррасӣ менамоянд. Дар сурати баррасии такрорӣ қонун дар матни пештар қабулшудааш бо аксарияти аз се ду ҳиссаи шумораи умумии аъзои Маҷлиси миллий ва вакилони Маҷлиси намояндагон дастгирӣ ёбад, Президент дар муддати даҳ рӯз ба қонун имзо мегузорад ва онро интишор менамояд.

Ҳангоми баррасии қонуни аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон баргардонидашуда, ки онро пештар Маҷлиси намояндагон бо аз се ду ҳиссаи овозҳо қабул намуда буд, Маҷлиси миллий ва Маҷлиси намояндагон онро такроран бо аксарияти на камтар аз се ду ҳиссаи овозҳо тарафдорӣ мекунанд.

Агар Президент қонуни контиутсиониро баргардонад, Маҷлиси намояндагон ва Маҷлиси миллий бо тартиби муқарраркардаи Контиутсия қонуни мазкурро такроран баррасӣ менамоянд. Дар сурати баррасии такрорӣ қонуни контиутсионӣ дар матни пештар қабулшудааш бо аксарияти аз чор се ҳиссаи шумораи умумии аъзои Маҷлиси миллий ва вакилони Маҷлиси намояндагон тасдиқ шавад, Президент дар муддати даҳ рӯз ба қонуни контиутсионӣ имзо мегузорад ва онро интишор менамояд.

**Моддаи 63.** Маҷлиси миллий ва Маҷлиси намояндагон метавонанд пеш аз муҳлат дар ҷаласаи якҷояи худ бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи аъзои Маҷлиси миллий ва вакилони Маҷлиси намояндагон ихтиёран пароканда шаванд.

Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон дар давраи вазъияти фавқулода ва ҳолати ҷангӣ пароканда намешаванд.

## Боби ҷаҳорум

### ПРЕЗИДЕНТ

**Моддаи 64.** Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон сарвари давлат ва ҳокимияти иҷроия (Хукумат) аст.

Президент ҳомии Конститутсия ва қонунҳо, ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, кафили истиқолияти миллӣ, ягонагӣ ва тамомияти арзӣ, пойдориву бардавомии давлат, мураттабии фаъолияти мақомоти давлатӣ ва ҳамкории онҳо, риояи шартномаҳои байналмилалии Тоҷикистон мебошад.

**Моддаи 65.** Президентро шаҳрвандони Тоҷикистон ба тарзи умумӣ, мустақим, баробар ва овоздиҳии пинҳонӣ ба муҳлати 7 сол интихоб менамоянд.

Шахсе ба номзадии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шуда метавонад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, синни ўз 30 кам набуда, дорои таҳсилоти олий бошад, забони давлатиро донад ва дар худуди ҷумҳурий на камтар аз 10 соли охир истиқомат дошта бошад.

Шахсе ба номзадии Президент ба қайд гирифта мешавад, ки ҳадди ақал 5 фоизи интихобкунандагон ба пешниҳоди номзадии ўз имзо гузошта бошанд.



Як шахс ба вазифаи Президент бештар аз ду муҳлат пай дар пай интихоб шуда наметавонад.

Маҳдутии дар қисми чоруми ҳамин модда пешбинигардида нисбат ба Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат татбиқ намегардад. Вазъи ҳуқуқӣ ва ваколатҳои Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ – Пешвои миллатро қонуни конститутсионӣ муайян мекунад.

**Моддаи 66.** Интихоботи Президент вақте боэътимод шумурда мешавад, ки дар он аз нисф зиёди интихобкунандагон ширкатварзида башанд.

Номзаде Президент интихобшуда ҳисоб меёбад, ки ба тарафдории ӯ бештар аз нисфи интихобкунандагони ширкатварзида овоз дода башанд.

Тартиби интихоби Президентро қонуни конститутсионӣ муайян мекунад.

**Моддаи 67.** Президент пеш аз шурӯъи вазифа дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон савганд ёд мекунад:

«Ман, ҳамчун Президент савганд ёд мекунам, ки Конститутсия ва қонунҳои ҷумҳуриро ҳимоя менамоям, таъмини ҳуқуқ, озодиҳо ва шарафи шаҳрвандонро кафолат медиҳам, сарзамиҳ, истиқололияти сиёсиву иқтисодӣ ва фарҳангии Тоҷикистонро хифз мекунам, ба ҳалқ содиқона хидмат менамоям».

Ваколати Президент баъд аз савганд ёд кардани Президенти нав қатъ мегардад.

**Моддаи 68.** Президент наметавонад вазифаи дигарро ичро намояд, вакили мақомоти намояндагӣ бошад, ба соҳибкорӣ машғул шавад.

**Моддаи 69.** Салоҳияти Президент:

1. Самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳуриро муайян мекунад;

Тоҷикистонро дар дохилии кишвар ва дар муносибатҳои байналмилалӣ намояндагӣ мекунад;

2. Вазоратҳо ва кумитаҳои давлатиро таъсис ва барҳам медиҳад;

Сарвазир ва дигар аъзои ҳукуматро таъин ва озод мекунад; фармон дар бораи таъин ва озод кардани Сарвазир ва дигар аъзои Ҳукуматро ба тасдиқи ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд;

Раисони Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят, Ӣшҳарӣ Душанбе, шаҳр ва ноҳияро таъин ва озод мекунад ва ба тасдиқи Маҷлиси даҳлдори вакилони ҳалқ пешниҳод менамояд;

3. Санадҳои мақомоти ҳокимияти иҷроияро ҳангоми мухолифати онҳо ба Конститутсия ва қонунҳо бекор мекунад ва ё бозмедорад;

Раиси Бонки миллӣ ва муовинони ўро таъин ва озод мекунад ва фармонро барои тасдиқ ба Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд;

Номзадии раис, муовинон ва судяҳои Суди конституционӣ, Суди Олий, Суди Олии иқтисодиро барои интихоб ва бозхонд ба Маҷлиси миллӣ пешниҳод менамояд;

4. Бо ризоияти Маҷлиси миллӣ Прокурори генерали ва муовинони ўро таъин ва озод мекунад;

5. Дастгоҳи иҷроияи Президентро таъсис медиҳад;

6. Шӯрои амниятро таъсис ва роҳбарӣ мекунад;

7. Судяҳои суди ҳарбӣ, судҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия ва судҳои иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят, шаҳри Душанберо таъин ва озод мекунад;

8. Раъйпурсӣ, интихоботи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ва мақомоти намояндагии маҳаллиро таъин мекунад;

9. Ба қонунҳо имзо мегузорад;

10. Низоми пулиро муайян менамояд ва маълумотро ба Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд;

11. Иҳтиёрдор ва масъули сармояи захиравӣ мебошад;

12. Ба татбиқи сиёсати хориҷӣ роҳбарӣ мекунад, шартномаҳои байналмилалиро имзо ва ба тасдиқи Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд;

13. Сарони намояндагиҳои дипломатиро дар давлатҳои хориҷӣ, намояндаҳои ҷумҳуриро дар ташкилотҳои байналмилалий таъин ва озод мекунад;

Эътидомномаҳои сарони намояндагиҳои дипломатии давлатҳои хориҷиро қабул менамояд;

14. Сарфармондехи Олии Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистон мебошад; фармондехони қӯшунҳои Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистонро таъин ва озод мекунад;

15. Ҳангоми таҳдиҳои хатари воқеӣ ба амнияти давлат ҳолати ҷангро эълон менамояд ва фармонро ба тасдиқи ҷала-саи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон пешниҳод мекунад;

16. Барои иҷрои уҳдадориҳои байналмилалии Тоҷикистон Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумхурии Тоҷикистонро берун аз ҳудуди он бо ризоияти Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон истифода мебарад;

17. Дар саросари ҷумҳурӣ ва ё дар маҷалҳои алоҳидай он вазъияти фавқулода эълон намуда, фармонро фавран ба та-сдиқи ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд ва ба Созмони Милали Муттаҳид хабар медиҳад;

18. Масъалаҳои шаҳрвандиро ҳал мекунад;

19. Паноҳгоҳи сиёсӣ медиҳад;

20. Масъалаҳои баҳшиши ҷазоро ҳал мекунад;

21. Бо рутбаҳои олии ҳарбӣ, дипломатӣ, рутбаҳо ва унвонҳои маҳсус сарфароз мегардонад;

22. Шаҳрвандонро бо мукофотҳои давлатӣ, ҷоизаҳои давлатӣ, нишонҳо ва унвонҳои ифтихории Тоҷикистон сарфароз мегардонад;

23. Ваколатҳои дигареро, ки Конститутсия ва қонунҳо муйян кардаанд, амалӣ менамояд.

**Моддаи 70.** Президент дар доираи салоҳияти ҳудоарон мебарорад ва амр медиҳад, дар бораи вазъи кишвар ба ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон маълумот медиҳад, масъалаҳоеро, ки заруру муҳим мешуморад, ба муҳокимаи ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд.

**Моддаи 71.** Ҳангоми вафот, истеъфо ва ғайри қобили амал донистани Президент вазифаи ӯ то ба вазифааш шурӯъ намудани Президенти нав ба зиммаи Раиси



Маҷлиси миллӣ мегузарад. Дар ин маврид ваколати Раиси Маҷлиси миллӣ ба зиммаи муовини якуми ӯ мегузарад.

Дар ҳолатҳои зикршуда дар муҳлати се моҳ интихоботи Президент гузаронида мешавад.

Ваколатҳои Президент дар ҳолате, ки ӯ дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон дар бораи ба истеъро баромаданаш хабар медиҳад, бо тарафдории аксарияти аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон, ки ҳар яке аз онҳо дар алоҳидагӣ овоз медиҳанд, қатъ карда мешавад.

Дар сурате, ки Президент бинобар беморӣ вазифаҳои худро ичро карда натавонад, ҳар ду Маҷлис дар ҷаласаи якҷояи худ дар асоси хуносай комиссияи тиббии давлатии ташкил кардаашон, дар бораи пеш аз муҳлат аз мансаб озод намудани Президент бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи овозҳои шумораи умумии аъзо ва вакилони ҳар яке аз Маҷлисҳо қарор қабул мекунанд.

Таъминоти иҷтимоӣ, хизматрасонӣ ва муҳофизати Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро қонуни конститутсионӣ танзим менамояд.

**Моддаи 72.** Президент ҳуқуқи даҳлопазирӣ дорад.

Даҳлопазирӣ Президент дар сурати аз тарафи ӯ содир шудани хиёнат ба давлат дар асоси хуносай Суди конститутсионӣ ва бо тарафдории аз се ду ҳиссаи шумораи умумии аъзои Маҷлиси миллӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон, ки ҳар яке аз онҳо дар алоҳидагӣ овоз медиҳанд, бекор карда мешавад.

## Бо би панҷум

### ҲУКУМАТ

**Моддаи 73.** Ҳукумати чумхурӣ аз Сарвазир, муовини якум ва муовинони ў, вазирон, раисони кумитаҳои давлатӣ иборат аст.

Ҳукумат роҳбарии самараноки соҳаҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва иҷрои қонунҳо, қарорҳои якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон, қарорҳои Маҷлиси миллӣ, қарорҳои Маҷлиси намояндагон, фармону амрҳои Президенти Тоҷикистонро таъмин мекунад.

Аъзои Ҳукумат баъди аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин шудан ва тасдиқ гардиданӣ фармон дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон савганд ёд мекунанд.

Аъзои Ҳукумат бояд танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошанд ва онҳо наметавонанд вазифаи дигареро иҷро намоянд, вакили мақомоти намояндагӣ бошанд, ба соҳибкорӣ машғул шаванд, ба истиснои фаъолияти илмиву эҷодӣ ва омӯзгорӣ.

**Моддаи 74.** Ҳукумат мувофиқи Конститутсия ва қонунҳои чумхурӣ қарор мебарорад ва фармоиш медиҳад, ки иҷрои онҳо дар ҳудуди Тоҷикистон ҳатмист.

Ҳукумат ваколаташро дар назди Президенти навинти-хобшуда вомегузорад.



Ҳукумат дар мавриди ғайриимкон доистани ичрои фаъолияти мұтадили худ метавонад ба Президент аз хусуси истеъфо арз намояд. Ҳар як узви Ҳукумат ҳуқуқи истеъфо дорад.

Тартиби ташкил, фаъолият ва салоҳияти Ҳукуматро қонуни конститутсионӣ муайян мекунад.

**Моддаи 75.** Ҳукумат барномаҳои иқтисодиву иҷтимоӣ, сиёсати додугирифти қарзи давлатӣ ва ёрии иқтисодӣ ба дигар давлатҳо, лоиҳаи буҷети давлатӣ, масъалаи андоҳази имконпазири касри буҷети давлатӣ ва манбаи ҷуброни онро ба Маҷлиси намояндагон пешниҳод менамояд.

## Б о б и  ш а ш у м

### **МАҚОМОТИ МАҲАЛЛИИ ҲОКИМИЯТИ ДАВЛАТИ ВА ХУДИДОРАКУНИЙ**

**Моддаи 76.** Мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ аз мақомоти намояндагӣ ва ичроия иборат буда, дар доираи салоҳияти худ амал мекунад. Онҳо ичрои Конститутсия, қонунҳо, қарорҳои якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон, қарорҳои Маҷлиси миллӣ, қарорҳои Маҷлиси намояндагон, санадҳои Президент ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро таъмин менамоянд.

**Моддаи 77.** Мақомоти намояндагии маҳаллий дар вилоят, шаҳр ва ноҳия Маҷлиси вакилони ҳалқ аст, ки онро

раис роҳбарӣ мекунад. Мухлати ваколати Маҷлиси вакилони халқ 5 сол аст.

Маҷлиси вакилони халқ буҷети маҳаллӣ ва ҳисоботи иҷрои онро тасдиқ мекунад, роҳҳои инкишофи иқтисодиву иҷтимоии маҳалро муайян менамояд, анҷоз ва пардоҳти маҳаллиро мувофиқӣ қонун муқаррар мекунад, дар доираи қонун тарзи идора ва ихтиёrdории моликияти коммуналро муайян менамояд ва ваколатҳои дигареро амалӣ месозад, ки Конститутсия ва қонунҳо муайян кардаанд.

**Моддаи 78.** Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимиyaти давлатиро раиси вилоят, шаҳр ва ноҳия роҳбарӣ менамояд.

Мақомоти намояндагӣ ва иҷрояро дар воҳидҳои маъмурию ҳудудӣ раис сарварӣ мекунад.

Раиси Вилояти Муҳтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳияро Президент таъин ва озод мекунад ва ба тасдиқи Маҷлиси вакилони халқи даҳлдор пешниҳод менамояд.

Раис дар назди мақомоти болоӣ ва Маҷлиси вакилони халқи даҳлдор масъул аст.

Тартиби ташкил, ваколат ва фаъолияти мақомоти маҳаллии ҳокимиyaти давлатиро қонуни конститутсионӣ танзим менамояд.

Мақомоти ҳудидоракуни шаҳрак ва дехот Ҷамоат аст, ки тартиби ташкил, ваколат ва фаъолияти онро қонун танзим менамояд.

**Моддаи 79.** Мақомоти намояндагӣ ва раис дар доираи салоҳияти ҳуд санадҳои ҳуқуқӣ қабул мекунанд, ки иҷрояшон дар он ҳудуд ҳатмист.



Дар сурати бо Конститутсия ва қонун мувофиқат накардани санадҳои мақомоти намояндагӣ ва раис онҳо аз тарафи мақомоти болоӣ, худи ин мақомот, раис ва ё суд бекор карда мешаванд.

### **Моддаи 80**

Дар сурати талаботи Конститутсия ва қонунро мунтазам иҷро накардани Маҷлиси вакилони халқи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия Маҷлиси миллӣ метавонад онро пароқанда намояд.

### **Б о б и ҳ а ф т у м**

## **ВИЛОЯТИ МУХТОРИ КӯҲИСТОНИ БАДАҲШОН**

**Моддаи 81.** Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон қисми таркибӣ ва ҷудонопазири Ҷумҳурии Тоҷикистон аст.

Ҳудуди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон бе ризоияти Маҷлиси вакилони халқи вилоят тағиیر дода намешавад.

**Моддаи 82.** Маҷлиси вакилони халқи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон ҳуқуки ташабbusi қонунгузорӣ дорад.

**Моддаи 83.** Салоҳияти Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон дар соҳаи иҷтимоӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва ваколатҳои дигари вилоятро қонуни конститутсионӣ танзим мекунад.

## Боби ҳаштум

### Суд

**Моддаи 84.** Ҳокимияти судӣ мустақил буда, аз номи давлат ва аз тарафи судяҳо амалӣ мегардад. Ҳокимияти судӣ ҳуқуқ, озодии инсону шаҳрванд, манфиати давлат, ташкилоту муассисаҳо, қонуниятиу адолатро ҳифз менамояд.

Адолати судиро Суди конститутсионӣ, Суди Олӣ, Суди Олии иқтисодӣ, Суди ҳарбӣ, Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия, Суди иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, судҳои иқтисодии вилоят ва шаҳри Душанбе амалӣ мекунанд.

Тартиби таъсис, ташкил ва фаъолияти судро қонуни конститутсионӣ муайян мекунад.

Муҳлати ваколати судяҳо 10 сол аст.

Таъсиси суди фавқулода манъ аст.

**Моддаи 85.** Ба вазифаи судяҳои Суди Олӣ, Суди Олии иқтисодӣ, судҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят ва шаҳри Душанбе шаҳсе интихоб ё таъин мешавад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта



бошад, дорои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ буда, синни ўз аз 30 кам набошад ва ҳадди ақал 5 сол собиқаи кории судягӣ дошта бошад. Ба вазифаи судяҳои судҳои шаҳр ва ноҳия, суди ҳарбӣ, судҳои иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят ва шаҳри Душанбе шахсе таъин мешавад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, дорои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ буда, синни ўз аз 25 кам набошад ва ҳадди ақал 3 сол собиқаи кории қасбӣ дошта бошад. Синни ниҳоии дар вазифаи судя фаъолият намуданро қонуни конститутсионӣ муайян менамояд. Шахсе, ки бори аввал ба вазифаи судя таъин шудааст, дар вазъияти тантанавӣ савғанд ёд мекунад.

**Моддаи 86.** Судяҳои Суди ҳарбӣ, судяҳои Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия, судяҳои Суди иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон, вилоят ва шаҳри Душанберо бо тартиби муқарраркардаи қонуни конститутсионӣ Президент таъин ва озод мекунад.

**Моддаи 87.** Судяҳо дар фаъолияти худ мустақил буда, танҳо ба Конститутсия ва қонун итоат мекунанд. Даҳолат ба фаъолияти онҳо манъ аст.

**Моддаи 88.** Судяҳо парвандаҳоро ба таври дастҷамъӣ ва ё танҳо баррасӣ мекунанд.

Мурофиа ба тарзи мубоҳиса ва дар асоси баробарии тарафҳо сурат мегирад.

Мурофиа дар ҳамаи судҳо ба тарзи ошкоро мегузараад, ба истиснои мавридҳое, ки қонун муайян кардааст.

Мурофиа ба забони давлатӣ ва ё забони аксарияти аҳолии маҳал баргузор мегардад. Шахсоне, ки забони мурофиаро намедонанд, бо тарҷумон таъмин карда мешаванд.

**Моддаи 89.** Суди конститутсионӣ аз 7 нафар иборат буда, яке аз онҳо намояндаи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшон мебошад.

Ба вазифаи судияи Суди конститутсионӣ шахсе интихоб мешавад, ки танҳо шаҳрвандии Ҷумхурии Тоҷикистонро дошта бошад, дорои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ буда, синни ӯ аз 30 кам набошад ва ҳадди ақал 7 сол собиқаи кории касбӣ дошта бошад. Синни ниҳоии дар вазифаи судияи Суди конститутсионӣ фаъолият намуданро қонуни конститутсионӣ муайян менамояд.

Шахсе, ки бори аввал ба вазифаи судияи Суди конститутсионӣ интихоб шудааст, дар иҷлосияи Маҷлиси миллӣ савганд ёд меқунад.

Салоҳияти Суди конститутсионӣ:

1) муайян намудани мувоғиқати қонунҳо, санадҳои меъёрии ҳуқуқии якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон, Маҷлиси миллӣ, Маҷлиси намояндагон, Президент, Ҳукумат, Суди Олий, Суди Олии иқтисодӣ ва дигар мақомоти давлатию ҷамъиятӣ, шартномаҳои ба қувваи қонун надаромадаи Тоҷикистон ба Конститутсия;

2) ҳалли баҳсҳои байни мақомоти давлатӣ доир ба салоҳияти онҳо;

3) иҷрои ваколатҳои дигаре, ки Конститутсия ва қонунҳо муайян кардаанд.

Санадҳои Суди конститутсионӣ қатъист.



**Моддаи 90.** Судя наметавонад вазифаи дигареро ичро намояд, вакили мақомоти намояндагӣ, узви ҳизб ва созмонҳои сиёсӣ бошад, ба соҳибкорӣ машғул гардад, ба истиснои фаъолияти илмиву эҷодӣ ва омӯзгорӣ.

**Моддаи 91.** Судя ҳуқуқи даҳлнопазирӣ дорад. Ӯро бе ризоияти мақомоте, ки интихоб ё таъин кардааст, ҳабс кардан ва ба ҷавобарии ҷиноятӣ кашидан мумкин нест. Судяро дастгир кардан мумкин нест, ба истиснои дастгир кардани ӯ ҳангоми содири ҷиноят.

**Моддаи 92.** Ёрии ҳуқуқӣ дар тамоми марҳилаҳои тафтишот ва мурофиаи судӣ кафолат дода мешавад.

Тарзи ташкил ва тартиби фаъолияти адвокатура ва дигар шаклҳои ёрии ҳуқуқиро қонун муайян мекунад.

## Б о б и н у ҳ у м

### ПРОКУРАТУРА

**Моддаи 93.** Назорати риояи дақиқ ва икрои якхелai қонунҳоро дар ҳудуди Тоҷикистон Прокурори генералӣ ва прокурорҳои тобеи он дар доираи ваколати худ татбиқ менамоянд.

**Моддаи 94.** Низоми ягонаи марказонидашудаи прокуратураи Тоҷикистонро Прокурори генералӣ сарварӣ мекунад. Прокурори генералӣ дар назди Маҷлиси миллӣ ва Президент масъул аст.

**Моддаи 95.** Прокурори генералии Тоҷикистон ба муҳлати 5 сол таъин мешавад.

Прокурори генералӣ прокурорҳои тобеи худро таъин ва озод мекунад. Муҳлати ваколати прокурорҳо 5 сол аст.

Фаъолият, салоҳият ва сохтори мақомоти прокурату-раро қонуни конститутсионӣ танзим мекунад.

**Моддаи 96.** Прокурори генералӣ ва прокурорҳои тобеи он бе даҳолати дигар мақомоти давлатӣ ва шах-сони мансабдор мустақилона дар асоси қонун фаъолият мекунанд.

**Моддаи 97.** Прокурор наметавонад вазифаи дигареро иҷро намояд, вакили мақомоти намояндагӣ, узви ҳизб ва созмонҳои сиёсӣ бошад, ба соҳибкорӣ машғул шавад, ба ис-тиносӣ фаъолияти илмиву эҷодӣ ва омӯзгорӣ.

## Бо би даҳум

### ТАРТИБИ ТАҒИИРИ КОНСТИТУСИЯ

**Моддаи 98.** Тағииру иловаҳои Конститутсия бо роҳи раъйпурсии умумихалқӣ сурат мегирад.

Раъйпурсиро Президент ва ё Маҷлиси намояндагон бо тарафдории на камтар аз се ду ҳиссаи шумораи умумии ва-килон таъин мекунанд.

**Моддаи 99.** Тағииру иловаҳоро ба Конститутсия Президент ё ҳадди ақал аз се як ҳиссаи умумии аъзо ва ваки-лони Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагон пешниҳод мекунанд.

Пешниҳоди тағииру иловаҳои Конститутсия се моҳ пеш аз раъйпурсӣ дар матбуот чоп мешавад.



**Моддаи 100.** Шакли идораи чумхурӣ, тамомияти арзӣ, моҳияти демократӣ, ҳуқуқбунёдӣ, дунявӣ ва иҷтимоии давлат тағйирназаранд.

## Муқаррароти интиқолӣ

Тағириу иловаҳо ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон пас аз эълони натиҷаи раъйпурсии умуми-халқӣ ва аз рӯзи интишори расмиаш эътибори хуқуқӣ пайдо мекунанд.

Қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрию хуқуқие, ки то ворид намудани «Тағириу иловаҳо ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон» амал мекарданд, дар он қисме, ки ба тағириу иловаҳо муҳолиф нестанд, амал мекунанд.

Интихоби пай дар пайи Президент барои ду муҳлат, ки дар қисми чоруми моддаи 65 пешбинӣ шудааст, баъд аз ба охир расидани ваколати Президенти амалкунанда оғоз меёбад.

Аъзои Маҷлиси миллӣ, вакilonи Маҷлиси намояндана-тон ва аъзои Ҳукумат баъд аз эътибори хуқуқӣ пайдо кардани «Тағириу иловаҳо ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон» бо тартиби муқаррарнамудаи Конститутсия ва қонунҳои конституционӣ савганд ёд мекунанд.



# КОНСТИТУЦИЯ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН

Конституция Республики Таджикистан была принята 6 ноября 1994 года на всенародном референдуме и была изменена и дополнена 26 сентября 1999 года, 22 июня 2003 года и 22 мая 2016 года путем всеобщего референдума.

**Мы, Народ Таджикистана**, являясь неотъемлемой частью мирового сообщества, сознавая свой долг и свою ответственность перед прошлым, настоящим и будущими поколениями, понимая необходимость обеспечения суверенитета и развития своего государства, признавая незыблемую свободу и права человека, уважая равноправие и дружбу всех наций и народностей, ставя задачей создание справедливого общества, **ПРИНИМАЕМ И ПРОВОЗГЛАШАЕМ НАСТОЯЩУЮ КОНСТИТУЦИЮ**

## Глава первая

### ОСНОВЫ КОНСТИТУЦИОННОГО СТРОЯ

**Статья 1.** Республика Таджикистан - суверенное демократическое правовое светское унитарное государство.

Форма правления Республикой Таджикистан является президентской.



Таджикистан, являясь социальным государством, создает условия, обеспечивающие достойную жизнь и свободное развитие человека.

Республика Таджикистан и Таджикистан - равнозначные понятия.

**Статья 2.** Государственным языком Таджикистана является таджикский язык.

Русский язык является языком межнационального общения.

Все нации и народности, проживающие на территории республики, вправе свободно пользоваться своим родным языком.

**Статья 3.** Государственными символами Республики Таджикистан являются Флаг, Герб и Гимн.

**Статья 4.** Столица Таджикистана - город Душанбе.

**Статья 5.** Человек, его права и свободы являются высшей ценностью.

Жизнь, честь, достоинство и другие естественные права человека неприкосновенны.

Права и свободы человека и гражданина признаются, соблюдаются и защищаются государством.

**Статья 6.** В Таджикистане народ является носителем суверенитета и единственным источником государственной власти, которую осуществляет непосредственно, а также через своих представителей.

Высшим непосредственным выражением власти народа являются общенародный референдум и выборы.

Народ Таджикистана составляют граждане Республики Таджикистан независимо от национальности.



Ни одна общественное объединение, политическая партия, группа людей или отдельная личность не вправе узурпировать государственную власть.

Узурпация власти или присвоение её полномочий запрещается.

Право выступать от имени всего народа Таджикистана принадлежит только Президенту, Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон Маджлиси Оли Республики Таджикистан на их совместном заседании.

**Статья 7.** Территория Таджикистана неделима и неприкосновенна. Таджикистан состоит из Горно-Бадахшанской автономной области, областей, городов, районов, поселков городского типа и кишлаков.

Государство обеспечивает суверенитет, независимость и территориальную целостность республики. Пропаганда и действия, направленные на разделение единства государства запрещаются.

Порядок образования и изменения административно-территориальных единиц регулируется конституционным законом.

**Статья 8.** В Таджикистане общественная жизнь развивается на основе политического и идеологического плюрализма.

Идеология ни одной партии, общественного объединения, религиозной организации, движения или группы не может быть признана как государственная.

Общественные объединения и политические партии создаются и действуют в рамках Конституции и законов.



Религиозные объединения отделены от государства и не могут вмешиваться в государственные дела.

Создание и деятельность общественных объединений и политических партий, пропагандирующих расовую, национальную, социальную и религиозную вражду или призывающих к насильственному свержению конституционного строя и организации вооруженных групп запрещаются.

В Таджикистане запрещается деятельность политических партий других государств, создание партий национального и религиозного характера, а также финансирование политических партий зарубежными государствами и организациями, иностранными юридическими лицами и гражданами.

**Статья 9.** Государственная власть основывается на принципе ее разделения на законодательную, исполнительную и судебную.

**Статья 10.** Конституция Таджикистана обладает юридической силой, ее нормы имеют прямое действие. Законы и другие правовые акты, противоречащие Конституции, не имеют юридической силы.

Государство и все его органы, должностные лица, граждане и их объединения обязаны соблюдать и исполнять Конституцию и законы республики.

Международно-правовые акты, признанные Таджикистаном, являются составной частью правовой системы республики. В случае несоответствия законов республики признанным международно-правовым актам применяются нормы международно-правовых актов.



Законы и признанные Таджикистаном международно-правовые акты вступают в силу после их официального опубликования.

**Статья 11.** Таджикистан, проводя миролюбивую политику, уважает суверенитет и независимость других государств, определяет свою внешнюю политику на основе международных норм.

Пропаганда войны запрещается.

Таджикистан, руководствуясь высшими интересами народа, может входить в содружества и другие международные организации, а также выходить из них, устанавливать связи с зарубежными странами.

Государство сотрудничает с зарубежными соотечественниками.

**Статья 12.** Основу экономики Таджикистана составляют различные формы собственности.

Государство гарантирует свободу экономической и предпринимательской деятельности, равноправие и правовую защиту всех форм собственности, в том числе частной.

**Статья 13.** Земля, ее недра, вода, воздушное пространство, животный и растительный мир и другие природные ресурсы являются исключительной собственностью государства и государство гарантирует эффективное их использование в интересах народа.



## Глава вторая

### ПРАВА, СВОБОДЫ, ОСНОВНЫЕ ОБЯЗАННОСТИ ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА

**Статья 14.** Права и свободы человека и гражданина регулируются и охраняются Конституцией, законами республики, признанными Таджикистаном международно-правовыми актами.

Права и свободы человека и гражданина осуществляются непосредственно. Они определяют цели, содержание и применение законов, деятельность законодательной, исполнительной и местных органов государственной власти и самоуправления и обеспечиваются судебной властью.

Ограничения прав и свобод человека и гражданина допускаются только с целью обеспечения прав и свобод других граждан, общественного порядка, защиты основ конституционного строя, безопасности государства, обороны страны, общественной морали, здоровья населения и территориальной целостности республики.

**Статья 15.** Гражданином Таджикистана считается лицо, которое на день принятия Конституции являлся гражданином Республики Таджикистан, или в соответствии с законодательством Республики Таджикистан, международными договорами Таджикистана приобрело гражданство Республики Таджикистан.

Принадлежность граждан Таджикистана к гражданству другого государства не допускается за исключением



случаев, предусмотренных законом или межгосударственными договорами Таджикистана.

Порядок приобретения и прекращения гражданства Республики Таджикистан регулируется конституционным законом.

**Статья 16.** Гражданин Таджикистана за пределами страны находится под защитой государства. Ни один гражданин республики не может быть выдан иностранному государству. Выдача преступника иностранному государству разрешается на основании двустороннего соглашения.

Иностранные граждане и лица без гражданства пользуются установленными правами и свободами и имеют равные с гражданами Таджикистана обязанности и ответственность за исключением случаев, предусмотренных законом.

Таджикистан может предоставить политическое убежище иностранным гражданам, ставшими жертвами нарушения прав человека.

**Статья 17.** Все равны перед законом и судом. Государство гарантирует права и свободы каждого независимо от его национальности, расы, пола, языка, вероисповедания, политических убеждений, образования, социального и имущественного положения.

Мужчины и женщины равноправны.

**Статья 18.** Каждый имеет право на жизнь.

Никто не может быть лишен жизни, кроме как по приговору суда за особо тяжкое преступление.

Неприкосновенность личности гарантируется государством. Никто не может быть подвергнут пыткам, жесто-

кости и бесчеловечному обращению. Принудительные медицинские и научные эксперименты над человеком запрещаются.

**Статья 19.** Каждому гарантируется судебная защита. Каждый вправе требовать, чтобы его дело было рассмотрено компетентным, независимым и беспристрастным судом, учрежденным в соответствии с законом.

Никто не может быть подвергнут без законных оснований задержанию, аресту. Лицо вправе с момента задержания пользоваться услугами адвоката.

**Статья 20.** Никто не считается виновным в совершении преступления до вступления приговора суда в законную силу.

Никто не может быть привлечен к ответственности после истечения срока уголовного преследования, а также за действия, которые в момент их совершения не считались преступлением. Никто не может быть повторно осужден за одно и то же преступление.

Закон, принятый после совершения лицом противоправного действия и усиливающий наказание за него, обратной силы не имеет. Если после совершения противоправного действия ответственность за него отменена или смягчена, применяется новый закон.

Полная конфискация имущества осужденного запрещается.

**Статья 21.** Закон защищает права потерпевшего. Государство гарантирует потерпевшему судебную защиту и возмещение нанесенного ему ущерба.

**Статья 22.** Жилище неприкосновенно.



Не допускается вторжение в жилище и лишение его жилища, за исключением случаев, предусмотренных законом.

**Статья 23.** Обеспечивается тайна переписки, телефонных переговоров, телеграфных и иных личных сообщений за исключением случаев, предусмотренных законом.

Сбор, хранение, использование и распространение сведений о личной жизни человека без его на то согласия запрещаются.

**Статья 24.** Гражданин имеет право на свободное передвижение и выбор места жительства, выезд за пределы республики и возвращения в нее.

**Статья 25.** Государственные органы, общественные объединения, политические партии и должностные лица обязаны обеспечить каждому возможность получения и ознакомления с документами, касающимися его прав и интересов, кроме случаев, предусмотренных законом.

**Статья 26.** Каждый имеет право самостоятельно определять свое отношение к религии, отдельно или совместно с другими исповедовать любую религию или не исповедовать никакой, участвовать в отправлении религиозных культов, ритуалов и обрядов.

**Статья 27.** Гражданин имеет право участвовать в политической жизни и управлении государством непосредственно или через представителей.

Граждане имеют равное право на государственную службу.



Гражданин по достижении 18-летнего возраста вправе участвовать в референдуме, избирать, а также быть избранным по достижении возраста, установленного Конституцией, конституционными законами и законами.

Граждане, признанные судом недееспособными либо содержащиеся в местах лишения по приговору суда, не имеют права участвовать в выборах и референдумах.

Порядок проведения выборов регулируется конституционными законами и законами. Референдум проводится согласно конституционного закона.

**Статья 28.** Граждане имеют право объединяться. Граждане вправе участвовать в создании политических партий, профессиональных союзов и других общественных объединений, добровольно входить в них и выходить из них.

Политические партии способствуют формированию и выражению воли народа на основе политического плюрализма и участвуют в политической жизни. Их структура и деятельность должны соответствовать демократическим нормам.

**Статья 29.** Гражданин вправе участвовать в установленных законом собраниях, митингах, демонстрациях и мирных шествиях.

Никто не может быть принудительно привлечен к участию в них.

**Статья 30.** Каждому гарантируются свобода слова, печати, право на пользование средствами информации.



Пропаганда и агитация, разжигающие социальную, расовую, национальную, религиозную и языковую вражду и неприязнь запрещаются.

Государственная цензура и преследование за критику запрещаются.

Перечень сведений, составляющую государственную тайну, определяется законом.

**Статья 31.** Граждане имеют право лично или совместно с другими обращаться в государственные органы.

**Статья 32.** Каждый имеет право на собственность и право наследования.

Никто не вправе лишать и ограничивать право гражданина на собственность. Изъятие личного имущества для общественных нужд государством допускается только на основании закона и с согласия собственника при полном возмещении его стоимости.

Материальный и моральный ущерб, нанесенный личности в результате незаконных действий государственных органов, общественных объединений, политических партий, других юридических или отдельных лиц, возмещается в соответствии с законом на их счет.

**Статья 33.** Семья как основа общества находится под защитой государства.

Каждый имеет право на создание семьи. Мужчины и женщины, достигшие брачного возраста, имеют право свободно вступать в брак. В семейных отношениях и при расхождении брака супруги равноправны.

Многобрачие запрещается.



**Статья 34.** Мать и ребенок находятся под особой защитой и покровительством государства.

Родители ответственны за воспитание и обучение детей, а совершеннолетние и трудоспособные дети ответственны за уход и социальное обеспечение своих родителей.

Государство заботится о защите детей-сирот и инвалидов, их воспитании и образовании.

**Статья 35.** Каждый имеет право на труд, выбор профессии, работу, охрану труда и социальную защиту от безработицы. Заработка плата не должна быть ниже минимальной оплаты труда.

Всякие ограничения в трудовых отношениях запрещаются. За равный труд выдается равная оплата.

Никто не может быть привлечен к принудительному труду за исключением случаев, определенных законом.

Использование труда женщин и несовершеннолетних на тяжелых и подземных работах, а также на работах с вредными условиями труда запрещается.

**Статья 36.** Каждый имеет право на жилище. Это право обеспечивается путем осуществления государственного, общественного, кооперативного и индивидуального жилищного строительства.

**Статья 37.** Каждый имеет право на отдых. Это право обеспечивается путем установления продолжительности рабочего дня и недели, предоставления оплачиваемого ежегодного отпуска, еженедельных дней отдыха и иными условиями, предусмотренными законом.



**Статья 38.** Каждый имеет право на охрану здоровья.

Каждый в рамках, определенных законом, пользуется бесплатной медицинской помощью в государственных учреждениях здравоохранениях. Государство принимает меры по оздоровлению окружающей среды, созданием и развитием массового спорта, физической культуры и туризма.

Другие формы оказания медицинской помощи определяются законом.

**Статья 39.** Каждому гарантируется социальное обеспечение в старости, в случаях болезни, инвалидности, утраты трудоспособности, потери кормильца и в других случаях, определяемых законом.

**Статья 40.** Каждый имеет право на свободное участие в культурной жизни общества, художественном, научном и техническом творчестве и пользоваться их достижениями.

Культурные и духовные ценности охраняются государством.

Интеллектуальная собственность находится под защитой закона.

**Статья 41.** Каждый имеет право на образование. Общее основное образование обязательно. Государство гарантирует общее основное обязательное бесплатное образование в государственных учебных заведениях.

Каждый в рамках, определенных законом может получить бесплатное общее среднее, начальное, профессиональное, среднее профессиональное и высшее профессиональное образование в государственных учебных заведениях.

Другие формы получения образования определяются законом.



**Статья 42.** В Таджикистане каждый обязан соблюдать его Конституцию и законы, уважать права, свободы, честь и достоинство других людей.

Незнание законов не освобождает от ответственности.

**Статья 43.** Защита Родины, охрана интересов государства, укрепление его независимости, безопасности и оборонной мощи - священный долг гражданина.

Порядок прохождения военной службы определяется законом.

**Статья 44.** Охрана природы, исторических и культурных памятников - обязанность каждого.

**Статья 45.** Уплата налогов и сборов, определяемых законом, является обязательной.

Законы, устанавливающие новые налоги или ухудшающие положение налогоплательщика обратной силы не имеют.

**Статья 46.** В случае реальной угрозы правам и свободам граждан, независимости государства и его территориальной целостности, стихийных бедствий, в результате которых конституционные органы республики не могут нормально функционировать, как временная мера, для обеспечения безопасности граждан и государства, объявляется чрезвычайное положение.

Срок чрезвычайного положения устанавливается до трех месяцев. В необходимых случаях этот срок может быть продлен Президентом Республики Таджикистан.

**Статья 47.** В условиях чрезвычайного положения не могут быть ограничены права и свободы, предусмотренные в статьях 16, 17, 18, 19, 20, 22, 25 и 28 Конституции.



Правовой режим чрезвычайного положения определяется конституционным законом.

## Глава третья

### МАДЖЛИСИ ОЛИ

**Статья 48.** Маджлиси Оли - парламент Республики Таджикистан - является высшим представительным и законодательным органом Республики Таджикистан.

Маджлиси Оли состоит из двух маджлисов - Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон.

Срок полномочий Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон 5 лет. Полномочия Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон прекращаются в день начала деятельности Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон нового созыва.

Организация и деятельность Маджлиси Оли определяется конституционным законом.

**Статья 49.** Маджлиси намояндағон избирается на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании. Маджлиси намояндағон действует на постоянной и профессиональной основе. Депутатом Маджлиси намояндағон может быть избрано лицо не моложе 30 лет, имеющее только гражданство Республики Таджикистан, и высшее образование.

Три четвертых части членов Маджлиси милли избираются косвенным путем тайным голосованием на совместных собраниях народных депутатов Горно-Бадахшанской авто-



номной области и ее городов и районов, областей и их городов, и районов, города Душанбе и его районов, городов и районов республиканского подчинения (совместно). В Маджлиси милли Горно-Бадахшанская автономная область, области, город Душанбе, города и районы республиканского подчинения имеют равное количество представителей.

Одну четвертую часть членов Маджлиси милли назначает Президент Республики Таджикистан.

Маджлиси милли действует на созывной основе.

Членом Маджлиси милли может быть избрано лицо не моложе 30 лет, имеющее только гражданство Республики Таджикистан, и высшее образование.

Каждый бывший Президент Республики Таджикистан является членом Маджлиси милли пожизненно, если он не откажется от использования этого права.

Член Маджлиси милли и депутат Маджлиси намояндагон после избрания или назначения на заседании Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон приносят присягу народу Таджикистана.

Число членов Маджлиси милли и депутатов Маджлиси намояндагон, порядок их избрания или назначения определяется конституционным законом.

**Статья 50.** Члены Правительства, судьи, сотрудники правоохранительных органов, военнослужащие и иные лица, предусмотренные конституционным законом, не могут быть членами Маджлиси милли.

Гражданин не может одновременно являться членом Маджлиси милли и депутатом Маджлиси намояндагон.



Член Маджлиси милли не может быть депутатом более двух представительных органов.

Депутат Маджлиси намояндалон не может быть депутатом иного представительного органа, занимать другую должность, заниматься предпринимательской деятельностью, кроме научной, творческой и педагогической.

**Статья 51.** Член Маджлиси милли и депутат Маджлиси намояндалон не зависит от воли избирателей, вправе свободно выражать свое мнение, голосовать по своему убеждению.

Член Маджлиси милли и депутат Маджлиси намояндалон обладает правом неприкосновенности, он не может быть арестован, задержан, подвергнут приводу, обыску, за исключением случаев задержания на месте преступления. Член Маджлиси милли и депутат Маджлиси намояндалон не может быть также подвергнут личному досмотру, за исключением случаев, когда это предусмотрено законом для обеспечения безопасности других людей. Вопросы о лишении неприкосновенности члена Маджлиси милли и депутата Маджлиси намояндалон решаются по представлению Генерального прокурора соответствующим Маджлисом.

Полномочия членов Маджлиси милли и депутата Маджлиси намояндалон прекращаются в случае их смерти, подачи в отставку, признания их судом недееспособным, вступление в законную силу обвинительного приговора суда, прекращения гражданства, приобретения гражданства другого государства, выезда на постоянное место жи-



тельства за пределы республики, занятия должности несовместимой со статусом члена Маджлиси милли, роспуска Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон.

Правовой статус члена Маджлиси милли и депутата Маджлиси намояндаон определяется конституционным законом.

**Статья 52.** Первую сессию Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон созывает Президент Республики Таджикистан в течение месяца после выборов.

Первую сессию Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон открывает старейший по возрасту член или депутат и ведет до избрания председателей этих Маджлисов.

Деятельность Маджлиси милли осуществляется в форме сессий. Сессия Маджлиси милли созывается Председателем Маджлиси милли не менее четырех раз в год.

Деятельность Маджлиси намояндаон осуществляется в форме сессий. Очередная сессия Маджлиси намояндаон проводится один раз в год, начиная с первого рабочего дня октября и по последний рабочий день июня.

В период между сессиями Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон Президент Республики Таджикистан в случае необходимости может созвать внеочередные сессии. На этих сессиях рассматриваются лишь вопросы, послужившие основанием для созыва этих сессий.

**Статья 53.** Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон из числа членов и депутатов избирают Председателей Маджлисов, их первых заместителей. Один из заместителей Председателя Маджлиси милли избирается из числа представителей Горно-Бадахшанской автономной области.

Председатель Маджлиси милли и Председатель Маджлиси намояндағон избирается тайным голосованием большинством от общего числа их членов и депутатов. Порядок избрания заместителей Председателя Маджлиси милли и Председателя Маджлиси намояндағон определяется регламентами Маджлисов.

Председатели Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон подотчетны соответствующим Маджлисам и они могут быть отзваны от должности двумя третями голосов от общего числа их членов и депутатов.

Председатели Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон, их первые заместители и ведут заседания, и решают другие соответствующие вопросы.

Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон самостоятельно формируют свои координационные и рабочие органы, а также образуют соответствующие комитеты и комиссии, проводят парламентские слушания по вопросам, относящимся к ведению Маджлисов.

Координационные органы Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон проводят заседания раздельно.

Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон принимают свой Регламент работы.

**СТАТЬЯ 54.** Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон заседают раздельно.

Заседания Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон правомочны при условии присутствия на них не менее двух третей от общего числа их членов и депутатов. Заседания Маджлисов милли Маджлиси намояндағон являются



открытыми. В случаях, предусмотренных законом и регламентами Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон, могут проводиться и закрытые заседания.

Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон проводят совместные заседания в случаях, предусмотренных Конституцией.

**Статья 55.** Полномочия Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон при проведение совместных заседаний:

1. Утверждение указов Президента о назначение и освобождении Премьер-министра и других членов Правительства;

2. Утверждение указа Президента о введении военного и чрезвычайных положений;

3. Дача согласия на использование Вооруженных Сил Республики Таджикистан за ее пределами для выполнения международных обязательств Таджикистана;

4. Назначение выборов Президента;

5. Принятие отставки Президента;

6. Присуждение Президенту государственных премий и присвоение ему высших воинских званий;

7. Рассмотрение вопросов о неприкосновенности Президента.

Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон на совместных заседаниях в пределах своих полномочий принимают постановления по указанным вопросам. Совместное постановление Маджлиси милли и Маджлиси намояндаон принимается большинством голосов от общего числа членов Маджлиси милли и депутатов Маджлиси намояндаон, голосующих на каждом из Маджлисов раздельно, если



Конституцией не установлен иной порядок принятия постановления.

На совместном заседании Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон Президент приносит присягу и в своем послании определяет основные направления внутренней и внешней политики республики.

**Статья 56.** Полномочия Маджлиси милли:

1. Образование, упразднение и изменение административно-территориальных единиц;

2. Избрание и отзыв председателя, заместителей и судей Конституционного суда, Верховного суда и Высшего экономического суда по представлению Президента;

3. Решение вопроса о лишении неприкосновенности председателя, заместителей и судей Конституционного суда, Верховного суда и Высшего экономического суда;

4. Дача согласия на назначение и освобождение Генерального прокурора и его заместителей;

5. О осуществление других полномочий, определяемых Конституцией и законами.

Маджлиси милли по вопросам, относящимся к его полномочиям, принимает постановления. Постановления Маджлиси милли принимаются большинством голосов от общего числа членов, если Конституцией не установлен иной порядок принятия постановлений.

**Статья 57.** Полномочия Маджлиси намояндағон:

1. Образование Центральной комиссии по выборам и референдумам Республики Таджикистан, избрание и отзыв председателя, заместителей и членов комиссии по представлению Президента;



2. Вынесение на всенародное обсуждение проектов законов и других важных государственных и общественных вопросов;
3. Утверждение социально-экономических программ;
4. Дача разрешения на выдачу и получение государственного кредита;
5. Ратификация и денонсация международных договоров;
6. Назначение референдума;
7. Образование судов;
8. Утверждение государственных символов;
9. Утверждение государственных наград;
10. Утверждение указов Президента о назначении и освобождении Председателя Национального банка и его заместителей;
11. Установление воинских званий, дипломатических рангов и иных специальных рангов, и званий;
12. Установление заработной платы Президенту.
13. Осуществление других полномочий, определяемых Конституцией и законами.

Маджлиси намояндағон по вопросам, относящимся к его полномочиям принимает постановления. Постановления Маджлиси намояндағон принимаются большинством голосов от общего числа депутатов, если Конституцией не установлен иной порядок принятия постановлений.

На заседании Маджлиси намояндағон могут выступать руководители иностранных государств.

**Статья 58.** Право законодательной инициативы принадлежит члену Маджлиси милли, депутату Маджлиси



намояндагон, Президенту Республики Таджикистан, Правительству Республики Таджикистан, Маджлису народных депутатов Горно-Бадахшанской автономной области.

**Статья 59.** Законопроекты вносятся в Маджлиси намояндагон.

Законопроект об амнистии вносится в Маджлиси намояндагон Президентом Республики Таджикистан.

Законопроекты о бюджете, об установлении и отмены налогов вносятся в Маджлиси намояндагон Правительством Республики Таджикистан.

**Статья 60.** Законы принимаются Маджлиси намояндагон. Закон принимается большинством голосов от общего числа депутатов, если иной порядок не предусмотрен Конституцией.

Принятые Маджлиси намояндагон законы, кроме законов о государственном бюджете и амнистии, представляются Маджлиси милли.

Закон считается одобренным Маджлиси милли, если за него проголосовало большинство от общего числа его членов. В случае отклонения закона Маджлиси милли, закон подлежит повторному рассмотрению Маджлиси намояндагон.

В случае несогласия Маджлиси намояндагон с решением Маджлиси милли закон считается принятым, если при повторном голосовании за него проголосовало не менее двух третей от общего числа депутатов Маджлиси намояндагон.



Законы о государственном бюджете и аминистрии принимается только Маджлиси намояндағон. Маджлиси намояндағон осуществляет контроль за исполнением государственного бюджета.

**Статья 61.** Конституционные законы принимаются по вопросам, предусмотренным Конституцией. Конституционные законы принимаются не менее чем двумя третями голосов от общего числа депутатов Маджлиси намояндағон и одобряются не менее чем двумя третями голосов от общего числа членов Маджлиси милли.

В случае несогласия Маджлиси намояндағон с решением Маджлиси милли конституционный закон считается принятым, если при повторном голосовании за него проголосовано не менее трёх четвертей от общего числа депутатов Маджлиси намояндағон.

Толкование Конституции в указанном порядке принимается Маджлиси намояндағон и одобряется Маджлиси милли в форме конституционного закона.

**Статья 62.** Законы представляются Президенту Республики Таджикистан для подписания и опубликования. Если Президент не согласен с законом или с его частью, то он в течении пятнадцати дней возвращает его со своими возражениями в Маджлиси намояндағон. Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон в установленном Конституции порядке повторно рассматривают данный закон. Если при повторном рассмотрении закон будет одобрен в ранее принятой редакции большинством не менее двух третей голосов от общего числа членов Маджлиси милли и



Маджлиси намояндагон, Президент в течении десяти дней подписывает закон и опубликует его.

При рассмотрении возвращенного Президентом закона, принятого ранее Маджлиси намояндагон двумя третями голосов, Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон повторно одобряют закон большинством не менее двух третей голосов.

Если Президент возвращает конституционный закон, Маджлиси намояндагон и Маджлиси милли в установленном Конституцией порядке повторно рассматривают данный закон. Если при повторном рассмотрении конституционный закон будет одобрен в ранее принятой редакции большинством не менее трех четвертей голосов от общего числа членов Маджлиси милли и депутатов Маджлиси намояндагон, Президент в течение десяти дней подписывает конституционный закон и опубликует его.

**Статья 63.** Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон на совместном заседании могут досрочно самораспуститься при поддержке не менее двух третей членов Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон.

Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон не распускаются в период действия чрезвычайного и военного положений.



## Глава четвертая

### ПРЕЗИДЕНТ

**Статья 64.** Президент Республики Таджикистан является главой государства и исполнительной власти (Правительства).

Президент является гарантом Конституции и законов, прав и свобод человека и гражданина, национальной независимости, единства и территориальной целостности, преемственности и долговечности государства, согласованного функционирования и взаимодействия государственных органов, соблюдения международных договоров Таджикистана.

**Статья 65.** Президент избирается гражданами Таджикистана на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании сроком на семь лет.

Кандидатом на пост Президента Республики Таджикистан может быть выдвинуто лицо не моложе 30 лет, имеющее только гражданство Республики Таджикистан, высшее образование, владеющий государственным языком и проживающее на территории республики не менее последних 10 лет.

Кандидатом на пост Президента может быть зарегистрировано лицо, за выдвижение кандидатуры которого собраны подписи не менее 5 процентов избирателей.

Одно и тоже лицо не может быть Президентом более двух сроков подряд.



Ограничение, предусмотренное в части четвёртой данной статьи, не распространяется на Основателя мира и национального единства - Лидера нации. Правовой статус и полномочия Основателя мира и национального единства - Лидера нации определяются конституционным законом.

**Статья 66.** Выборы Президента считаются состоявшимися, если в них приняло участие более половины избирателей.

Избранным считается кандидат на пост Президента, за которого проголосовало более половины избирателей, принявших участие в голосовании.

Порядок выборов Президента определяется конституционным законом.

**Статья 67.** Президент перед вступлением в должность принимает на совместном заседании Маджлиси милли и Маджлиси Намояндагон присягу:

"Я, в качестве Президента, клянусь защищать Конституцию и законы республики, гарантировать обеспечение прав, свобод, чести и достоинства граждан, защищать территориальную целостность, политическую, экономическую и культурную независимость Таджикистана, преданно служить народу".

Полномочия Президента прекращаются с момента принятия присяги вновь избранным Президентом.

**Статья 68.** Президент не вправе занимать другую должность, быть депутатом представительных органов, заниматься предпринимательской деятельностью.

**Статья 69.** Полномочия Президента:



1. Определяет основные направления внутренней и внешней политики республики;
2. Представляет Таджикистан внутри страны и в международных отношениях;
3. Образовывает и упраздняет министерства и государственные комитеты;
4. Назначает и освобождает Премьер-министра и других членов Правительства; представляет указы о назначении и освобождении Премьер-министра и других членов Правительства на утверждение совместных заседаний Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон;
5. Назначает и освобождает председателей Горно-Бадахшанской автономной области, областей, города Душанбе, городов и районов, представляет их на утверждение соответствующих Маджлисов народных депутатов;
6. Отменяет или приостанавливает действия актов органов исполнительной власти в случае их противоречия Конституции и законам.
7. Назначает и освобождает председателя Национального банка, его заместителя и представляет указы об этом на утверждение Маджлиси намояндагон;
8. Представляет Маджлиси милли кандидатуры для избрания и отзыва председателя, заместителей председателя и судей Конституционного суда, Верховного суда и Высшего экономического суда;
9. С согласия Маджлиси Оли назначает и освобождает Генерального прокурора и его заместителя;
10. Создает Исполнительный аппарат Президента;
11. Создает Совет безопасности и руководит им;



12. Назначает и освобождает судей военных судов, суда Горно-Бадахшанской автономной области, областей, города Душанбе, городских и районных судов и судей экономических судов Горно-Бадахшанской автономной области, областей, города Душанбе;

13. Назначает референдум, выборы в Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон, в местные представительные органы;

14. Подписывает законы;

15. Определяет денежную систему и информирует об этом Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон;

16. Распоряжается резервным фондом;

17. Руководит проведением внешней политики, подписывает международные договоры и представляет их на утверждение Маджлиси намояндагон;

18. Назначает глав дипломатических представительств в зарубежных государствах и представителей республики в международных организациях;

19. Принимает верительные грамоты глав дипломатических представительств иностранных государств;

20. Является Верховным Главнокомандующим Вооруженными Силами Таджикистана; назначает и освобождает командующих войсками Вооруженных Сил Таджикистана;

21. Объявляет военное положение при реальной угрозе безопасности государства и вносит Указ об этом на утверждение совместного заседания Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон.



22. Использует Вооруженные Силы Республики Таджикистан за ее пределами для выполнения международных обязательств Таджикистана с согласия совместного заседания Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон.

23. Объявляет чрезвычайное положение на всей территории республики или в отдельных местностях с незамедлительным внесением Указа об этом на утверждение совместного заседания Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон и сообщением в Организацию Объединенных Наций;

24. Решает вопросы гражданства;

25. Предоставляет политическое убежище;

26. Осуществляет помилование;

27. Присваивает высшие воинские звания, дипломатические ранги иные специальные чины и звания;

28. Награждает граждан государственными наградами, присваивает государственные премии и почетные звания Таджикистана;

29. Исполняет другие полномочия, предусмотренные Конституцией и законами.

**Статья 70.** Президент в пределах своих полномочий издает указы и распоряжения, информирует совместное заседания Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон о положении в стране, вносит на рассмотрение совместного заседания Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон вопросы, которые считает важными и необходимыми.

**Статья 71.** В случае смерти, отставки, признания Президента недееспособным его обязанности до вступления в



должность вновь избранного Президента переходят Председателю Маджлиси милли, а полномочия Председателя Маджлиси милли возлагаются на первого заместителя.

В этих случаях в трехмесячный срок проводятся выборы Президента.

Полномочия Президента могут быть прекращены по его заявлению об отставке, сделанного им на совместном заседании Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон, если за это проголосует большинство членов Маджлиси милли и депутатов Маджлиси намояндағон, голосующих на каждом из маджлисов раздельно.

При невозможности осуществление Президентом своих обязанностей по болезни оба Маджлиса на своем совместном заседании на основании заключения создаваемой ими государственной медицинской комиссии принимают решение о досрочном освобождении Президента от должности не менее чем двумя третями голосов от общего числа членов и депутатов каждого из Маджлисов.

Социальное обеспечение, обслуживание и охрану Президента Республики Таджикистан регулирует конституционный закон.

**Статья 72.** Президент обладает правом неприкосновенности.

Президент лишается права неприкосновенности в случае совершения им государственной измены на основании заключения Конституционного суда и с согласия двух третей голосов от общего числа членов Маджлиси милли и депутатов Маджлиси намояндағон, голосующих на каждом из них раздельно.



## Глава пятая

### ПРАВИТЕЛЬСТВО

**Статья 73.** Правительство республики состоит из Президента Таджикистана, его первого заместителя и заместителей, министров, председателей государственных комитетов.

Правительство обеспечивает эффективное руководство функционированием экономики, социальной и духовной сферы, исполнение законов, совместных постановлений Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон, постановлений Маджлиси милли, постановлений Маджлиси намояндагон, указов и распоряжений Президента Таджикистана.

Члены Правительства после назначения Президентом Республики Таджикистан и утверждения указа на совместном заседании Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон приносят присягу Президенту Республики Таджикистан.

Члены Правительства должны иметь только гражданство Республики Таджикистан и они не вправе занимать другую должность, быть депутатами представительных органов, заниматься предпринимательской деятельностью за исключением научной, творческой и педагогической деятельности.

**Статья 74.** Правительство в соответствии с Конституцией и законами республики издает постановления и распоряжения, исполнение которых на территории Таджикистана обязательно.



Правительство слагает свои полномочия перед вновь избранным Президентом.

В случае признания правительством своей неспособности нормально функционировать оно может заявить Президенту об отставке. Каждый член правительства имеет право на отставку.

Порядок организации, деятельности и полномочия правительства определяются конституционным законом.

**Статья 75.** Правительство представляет на рассмотрение Маджлиси намояндағон социально-экономические программы, вопросы выдачи и получения государственных кредитов, оказания экономической помощи другим государствам, проект государственного бюджета и возможного размера дефицита государственного бюджета, источников его покрытия.

## Глава шестая

# МЕСТНЫЕ ОРГАНЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ И САМОУПРАВЛЕНИЯ

**Статья 76.** Местные органы государственной власти состоят из представительных и исполнительных органов, которые действуют в пределах своих полномочий. Они обеспечивают выполнение Конституции, законов, совместных постановлений Маджлиси милли и Маджлиси намояндағон, постановлений Маджлиси намояндағон, актов Президента и Правительства Республики Таджикистан.



**Статья 77.** Органом местной представительной власти в областях, городах и районах является Маджлис народных депутатов, которым руководит председатель. Срок полномочий Маджлиса народных депутатов 5 лет.

Маджлис народных депутатов утверждает местный бюджет и отчет по его исполнению, определяет пути социально-экономического развития местности, местные налоги и платежи в соответствии с законом, определяет способы управления и владения коммунальной собственностью, осуществляет другие полномочия, определяемые Конституцией и законами.

**Статья 78.** Местным исполнительным органом государственной власти руководит председатель области, города и района.

Представительную и исполнительную власть соответствующих административно-территориальных единиц возглавляет председатель.

Председателей Горно-Бадахшанской автономной области, областей, города Душанбе, городов и районов назначает и освобождает Президент, представляя их кандидатуры на утверждение соответствующих Маджлисов народных депутатов.

Председатель ответственен перед вышестоящим исполнительным органом и соответствующим Маджлисом народных депутатов.

Порядок образования, полномочия и деятельность местных органов государственной власти регулируются конституционным законом.



Органом самоуправления в поселке и селе является Джамоат, порядок образования, полномочия и деятельность которого регулируется законом.

**Статья 79.** Представительные органы и председатель в пределах своих полномочий принимают правовые акты, обязательные для исполнения на соответствующих территориях.

В случае несоответствия Конституции и законам актов представительных органов и председателя, они отменяются вышестоящими органами самим органом, председателем и судом.

**Статья 80.** В случае систематического невыполнения Маджлисом народных депутатов Горно-Бадахшанской автономной области, областей, города Душанбе, городов и районов Конституции и законов Маджлиси милли вправе распустить его.

## Глава седьмая

### ГОРНО-БАДАХШАНСКАЯ АВТОНОМНАЯ ОБЛАСТЬ

**Статья 81.** Горно-Бадахшанская автономная область является составной и неделимой частью Республики Таджикистан.

Изменять границы территории Горно-Бадахшанской автономной области без согласия Маджлиса народных депутатов запрещается.



**Статья 82.** Маджлис народных депутатов Горно-Бадахшанской автономной области обладает правом законодательной инициативы.

**Статья 83.** Полномочия Горно-Бадахшанской автономной области в социальной, экономической, культурной сферах жизни и другие полномочия области определяются конституционным законом.

## Глава восьмая

### Суд

**Статья 84.** Судебная власть является независимой и осуществляется от имени государства судьями. Судебная власть защищает права и свободы человека и гражданина, интересы государства, организаций, учреждений, законность и справедливость личности, интересы государства, организаций, учреждений, законность и справедливость.

Судебную власть осуществляет Конституционный суд, Верховный Суд, Высший экономический суд, Военный суд, суд Горно-Бадахшанской автономной области, областные, города Душанбе, городские и районные суды, экономический суд Горно-Бадахшанской автономной области, экономические суды областей и города Душанбе.

Порядок создания, организации и деятельности судов определяет конституционный закон.

Срок полномочия судей 10 лет.

Создание чрезвычайных судов запрещается.



**Статья 85.** На должности судей Верховного Суда, Высшего экономического суда, судов Горно-Бадахшанской автономной области, областей и города Душанбе избирается или назначается лицо не моложе 30 лет, имеющее только гражданство Республики Таджикистан, высшее юридическое образование и стаж работы в качестве судьи не менее 5 лет.

На должность судей городских и районных судов, военного суда, экономических судов Горно-Бадахшанской автономной области, областей и города Душанбе назначаются лицо не моложе 25 лет, имеющее только гражданство Республики Таджикистан, высшее юридическое образование профессиональный стаж работы не менее 3 лет. Предельный возраст деятельности в должности судьи устанавливается конституционным законом.

Лицо, впервые назначенное на должность судьи, в торжественной обстановке приносит присягу.

**Статья 86.** Судьи военного суда, судьи суда Горно-Бадахшанской автономной области, областных, города Душанбе, городских и районных судов, судьи экономического суда Горно-Бадахшанской автономной области, областей и города Душанбе назначаются и освобождаются Президентом в порядке, установленном конституционным законом.

**Статья 87.** Судьи в своей деятельности независимы, подчиняются только Конституции и закону. Вмешательство в их деятельность запрещается.

**Статья 88.** Судьи рассматривают дело коллегиально и единолично.



Судебный процесс осуществляется на основе принципа состязательности и равенства сторон.

Разбирательство дел во всех судах открытое, кроме случаев, предусмотренных законом.

Судопроизводство ведется на государственном языке или на языке большинства населения данной местности. Лица, не владеющие языком, на котором ведется судопроизводство, обеспечиваются услугами переводчика.

**Статья 89.** Конституционный суд состоит из 7 человек, один из которых является представителем Горно-Бадахшанской автономной области.

На должность судьи Конституционного суда избирается лицо не моложе 30 лет, имеющее только гражданство Республики Таджикистан, высшее юридическое образование профессиональный стаж работы не менее 7 лет. Пределенный возраст деятельности в должности судьи Конституционного суда устанавливается конституционным законом.

Лицо, впервые избранное на должность судьи Конституционного суда, приносит присягу на сессии Маджлиси милли.

Полномочия Конституционного суда:

1) определение соответствия законов, совместных нормативных правовых актов Маджлиси милли и Маджлиси намояндагон, Президента, Правительства, Верховного Суда, Высшего экономического суда и других государственных и общественных органов, в также не вступивших в законную силу договоров Таджикистана Конституции;

- 2) разрешение споров между государственными органами относительно их компетенции;
- 3) исполнение других полномочий, определяемых Конституцией и законами.

Акты Конституционного суда являются окончательными.

**Статья 90.** Судья не может занимать другую должность, быть депутатом представительных органов, членом политических партий и объединений, заниматься предпринимательской деятельностью, помимо занятия научной, творческой и педагогической деятельностью.

**Статья 91.** Судья обладает правом неприкасновенности. Без согласия органа, избравшего или назначившего его, судья не подлежит аресту и привлечению к уголовной ответственности. Судья не подлежит задержанию за исключением случаев задержания его на месте совершения преступления.

**Статья 92.** Юридическая помощь гарантируется на всех стадиях следствия и суда.

Организация и порядок деятельности адвокатуры и другие формы оказания юридической помощи определяются конституционным законом.



## Глава девятая

### ПРОКУРАТУРА

**Статья 93.** Надзор за точным и единообразным исполнением законов на территории Таджикистана осуществляют Генеральный прокурор и подчиненные ему прокуроры в пределах своих полномочий.

**Статья 94.** Единую и централизованную систему органов прокуратуры Таджикистана возглавляет Генеральный прокурор. Генеральный прокурор подотчетен Маджлиси милли и Президенту.

**Статья 95.** Генеральный прокурор Таджикистана назначается сроком на 5 лет.

Генеральный прокурор назначает на должности подчиненных ему прокуроров и освобождает их. Срок полномочий прокуроров 5 лет.

Деятельность, полномочия и структура органов прокуратуры регулируются конституционным законом.

**Статья 96.** Генеральный прокурор и подчиненные ему прокуроры осуществляют свои полномочия независимо от других государственных органов, должностных лиц и подчиняются только закону.

**Статья 97.** Прокурор не может занимать другую должность, быть депутатом представительных органов, членом политических партий и объединений, заниматься предпринимательской деятельностью помимо научной, творческой и педагогической деятельностью.



## Глава десятая

### ПОРЯДОК ИЗМЕНЕНИЯ КОНСТИТУЦИИ

**Статья 98.** Изменения и дополнения в Конституцию вносятся путем проведения всенародного референдума.

Референдум назначают Президент или Маджлиси намояндагон при поддержке не менее двух третей от общего числа депутатов.

**Статья 99.** Предложения по изменению и дополнению в Конституцию вносятся Президентом или не менее чем одной третью голосов от общего числа Маджлиси милли и депутатов Маджлиси намояндагон.

Предложения по изменению и дополнению Конституции публикуются в печати за три месяца до референдума.

**Статья 100.** Республиканская форма правления в республике, территориальная целостность, демократическая, правовая, светская и социальная сущность государства неизменны.



## ПЕРЕХОДНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Изменения и дополнения в Конституцию Республики Таджикистан вступают в силу после объявления результатов всенародного референдума и со дня их официального опубликования.

2. Законы и другие нормативно-правовые акты, действовавшие до внесения "Изменений и дополнений в Конституцию Республики Таджикистан", действуют в той части, которая не противоречит принятым изменениям и дополнениям.

3. Выборы Президента подряд на два срока, предусмотренные частью четвертой статьи 65, начинаются по окончании полномочий действующего Президента.

4. Члены Маджлиси милли, депутаты Маджлиси намояндагон и члены Правительства после вступления в силу "Изменения и дополнения в Конституцию Республики Таджикистан" в установленном Конституцией и конституционными законами порядке приносят присягу.



# THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN

The Constitution of Tajikistan was adopted on November 6, 1994 by a national referendum, and was amended and supplemented 26 September 1999, 22 June 2003 and 22 May 2016 by a general referendum.

## PREAMBLE

**WE, THE PEOPLE OF TAJIKISTAN, as an inseparable part of the world community, Realizing our debt and our responsibility to the past, present and future generations, Understanding the necessity of ensuring the sovereignty and development of our State, Recognizing as unshakable the freedom and rights of man, Respecting the equality of rights and friendship of all nations and nationalities, Seeking to build a just society, HEREBY ADOPT AND PROCLAIM THIS CONSTITUTION.**

## Chapter one

### FOUNDATIONS OF THE CONSTITUTIONAL SYSTEM

**ARTICLE 1.** The Republic of Tajikistan is a sovereign, democratic, law-governed, secular, and unitary State.



The form of the governance of the Republic of Tajikistan is Presidential.

Tajikistan is a social State the policy of which is aimed at providing conditions that ensure dignified life and free human development.

"Republic of Tajikistan" and "Tajikistan" are equivalent terms.

**ARTICLE 2.** The State language of Tajikistan is the Tajik language.

Russian is the language of communication between the nationalities.

All nations and nationalities living on the territory of the Republic have the right to freely use their native language.

**ARTICLE 3.** The State symbols of the Republic of Tajikistan are the flag, the emblem, and the national anthem.

**ARTICLE 4.** The capital of Tajikistan is the city of Dushanbe.

**ARTICLE 5.** Human, its rights and freedoms are the highest value.

The life, honor, dignity and other natural rights of man are inviolable.

The rights and freedoms of man and citizen are recognized, observed, and protected by the State.

**ARTICLE 6.** In Tajikistan, the people are the bearer of sovereignty and the sole source of the State power, which they exercise directly as well as through their representatives.

The ultimate direct expression of the power of the people is a national referendum and elections.

The citizens of Tajikistan, regardless of their nationalities, constitute the people of Tajikistan.

No single social organization, political party, group of people or individual has the right to usurp State power.

The usurpation of power or infringement on its authorities is prohibited.

The right to represent the entire people of Tajikistan belongs only to the President and the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon of the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan at their joint session.

**ARTICLE 7.** The territory of Tajikistan is indivisible and inviolable. Tajikistan consists of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts (areas), cities, rayons (regions), settlements, and villages.

The State secures the sovereignty, independence and territorial integrity of the Republic. Propaganda and actions aimed to divide the unity of the State are prohibited.

The procedure for creating and changing administrative-territorial units is regulated by a constitutional law.

**ARTICLE 8.** In Tajikistan, public life shall be developed on the basis of political and ideological pluralism.

No single ideology of a party, social association, religious organization, movement, or group may be recognized as the State [ideology].

Social associations and political parties are created and function within the framework of the Constitution and laws.

Religious unions are separate from the State and may not interfere with State affairs.

Creation and functioning of social associations and political parties propagating racism, nationalism, social and religious

enmity, or encouraging forcible overthrow of the constitutional system and organization of armed groups are prohibited.

The activity of political parties of other countries, establishing national and religious parties, including funding of political parties by foreign countries and organizations, foreign legal entities and citizens shall be prohibited.

**ARTICLE 9.** The State power is based on the principle of its division into legislative, executive, and judicial.

**ARTICLE 10.** The Constitution of Tajikistan has the supreme juridical force [and] its norms have direct effect. Laws and other legal acts contradicting the Constitution have no juridical force.

The State and all its organs, officials, citizens and their associations are obligated to observe and implement the Constitution and laws of the Republic.

International legal acts recognized by Tajikistan are a constituent part of the legal system of the Republic. In case of disparity between the laws of the Republic and the recognized international legal acts, the norms of the international acts apply.

Laws and international legal acts recognized by Tajikistan enter force after their official publication.

**ARTICLE 11.** Tajikistan, conducting peaceful policy, respects the sovereignty and independence of other States [and] determines its foreign policy on the basis of international norms.

War propaganda is prohibited.

Tajikistan, guided by the supreme interests of the people, may join commonwealths and other international organizations as well as withdraw from them [and] establish relations with foreign countries.



The State cooperates with compatriots [living] abroad.

**ARTICLE 12.** Foundations of the economy of Tajikistan are composed of various forms of property.

The State guarantees the freedom of economic and entrepreneurial activity, equality of rights, and legal protection of all forms of property including private property.

**ARTICLE 13.** The land, its resources, water, airspace, fauna and flora, and other natural resources are exclusively the property of the State, and the State guarantees their effective use in the interests of the people.

## **Chapter two**

### **RIGHTS, FREEDOMS, [AND] BASIC DUTIES OF MAN AND CITIZEN**

**ARTICLE 14.** The rights and freedoms of individual and citizen are regulated and protected by the Constitution, laws of the Republic, [and] international legal acts recognized by Tajikistan.

The rights and freedoms of individual and citizen are exercised directly. They determine the goals, content and application of laws, the activity of legislative, executive and local agencies of state power and self-government and are secured by judicial power.

Limitations of rights and freedoms of citizens are permitted only for the purpose of securing the rights and freedoms of other citizens, public order, [and] protection of the constitutional system and the territorial integrity of the Republic.

**ARTICLE 15.** A person who was the citizen of the Republic of Tajikistan on the day of adoption of the Constitution shall be the citizen of the Republic of Tajikistan, or acquired the citizenship of the Republic of Tajikistan in accordance with the legislation of the Republic of Tajikistan or the international agreements of Tajikistan.

Belonging to the citizenship of Tajikistan and the citizenship of another state shall be not recognized, except in cases indicated by law and interstate treaties of Tajikistan.

The procedure of acquiring and termination of citizenship of the Republic of Tajikistan shall be governed by the constitutional law.

**ARTICLE 16.** A citizen of Tajikistan outside the country borders is under the protection of the State. No citizen of the Republic may be extradited to a foreign State. Extradition of a criminal to a foreign State is resolved on the basis of a bilateral agreement.

Foreign citizens and stateless persons shall enjoy the established rights and freedoms and have the duties and responsibility equal to [those of] citizens of Tajikistan except in cases provided by law.

Tajikistan may extend political asylum to foreign citizens who have become victims of violation of the rights of man.

**ARTICLE 17.** All are equal before the law and court. The State guarantees the rights and freedoms of everyone regardless of his nationality, race, gender, language, religious beliefs, political persuasion, education, [and] social and property status.

Men and women have equal rights.

**ARTICLE 18.** Everyone has the right to life.

No one may be deprived of life except by the court verdict for a particularly serious crime.

The inviolability of a person is guaranteed by the State. No one may be subjected to torture [and] cruel and inhuman treatment. Forced medical and scientific experiments on human[s] are prohibited.

**ARTICLE 19.** Everyone is guaranteed judicial protection. Everyone has the right to demand that his case be considered by a competent, independent, and impartial court established in accordance with law.

No one may be detained and arrested without legal grounds. A person has the right to services of an attorney from the moment of his arrest.

**ARTICLE 20.** No one is considered guilty of committing a crime until the entry of the court verdict into legal force.

No one may be held responsible after the expiration of the criminal prosecution period as well as for actions that were not considered a crime at the time they were committed. No one may be convicted twice for one and the same crime.

A law adopted after a person has committed an illegal act that increases the punishment for it does not have retroactive force. If after committing of an illegal act the responsibility [for that act] is repealed or reduced, the new law applies.

Full confiscation of the property of a convicted [person] is prohibited.

**ARTICLE 21.** The law protects the rights of a victim. The State guarantees to the victim judicial protection and compensation for damages inflicted on him.

**ARTICLE 22.** The home is inviolable. It is not permitted to enter a home and to deprive a person of his home except for cases provided by law.

**ARTICLE 23.** The secrecy of correspondence, telephone conversations, and telegraph and other personal communications is ensured except in cases provided by law.

The collection, storage, use, and dissemination of information about private life of a person without his consent are forbidden.

**ARTICLE 24.** A citizen has the right to free movement and choice of place of [his] residence, to leave the borders of the Republic, and to return to it.

**ARTICLE 25.** State organs, social associations, political parties, and officials are obligated to provide everyone with the opportunity to receive and become familiar with documents concerning his rights and interests except in cases provided by law.

**ARTICLE 26.** Everyone has the right to independently determine his (her) relationship toward religion, to profess any religion individually or together with others, or to profess none, and to participate in the performance of religious cults, rituals, and ceremonies.

**ARTICLE 27.** A citizen has the right to participate in political life and State administration directly or through representatives.

Citizens have equal rights to State service.

After having attained the age of 18 years, a citizen has the right to participate in a referendum, to vote, and also to become elected after having attained the age established by the Constitution, constitutional laws, and laws.



Citizens declared incompetent by a court or kept in places of liberty deprivation upon a court verdict do not have the right to participate in elections and referenda.

The procedure for conducting elections is regulated by constitutional laws and laws. A referendum is conducted according to a constitutional law.

**ARTICLE 28.** Citizens have the right of association. The citizen shall have the right to participate in creation of political parties, labor unions and other public unions, and to willingly join and leave them.

Political parties assist in formation and expression of the people's will on the basis of political pluralism, and [they] participate in the political life. Their structure and activity must correspond to democratic norms.

**ARTICLE 29.** A citizen has the right to participate in meetings, rallies, demonstrations, and peaceful processions established by law.

No one may be forced to participate in them.

**ARTICLE 30.** Everyone is guaranteed freedom of speech, press, [and] the right to use means of mass information.

Propaganda and agitation inciting social and racial, national, religious and language enmity and hostility are prohibited.

State censorship and prosecution for criticism is prohibited.

A list of information constituting a State secret is determined by law.

**ARTICLE 31.** Citizens have the right to appeal individually or jointly with others to State organs.



**ARTICLE 32.** Everyone has the right to property and inheritance.

No one has the right to deprive [a citizen of] and limit the citizen's right to property. The confiscation of private property by the State for public needs is permitted only on the basis of law and with the consent of the owner with the full compensation of its value.

Material and moral damage inflicted on a person as a result of illegal actions by State organs, social associations, political parties, other legal entities or individuals is compensated in accordance with the law at their expense.

**ARTICLE 33.** Family as the foundation of the society is under the protection of the State.

Everyone has the right to form a family. Men and women who have reached the marital age have the right to freely enter into a marriage. In family relations and in dissolution of the marriage, spouses have equal rights.

Polygamy is prohibited.

**ARTICLE 34.** A mother and child are under special protection and patronage of the State.

Parents shall be responsible for the upbringing and education of their children, and adults and the children capable of working shall be responsible for taking care and social security of their parents.

The State provides protection of orphaned children and the disabled, their upbringing and education.



**ARTICLE 35.** Everyone has the right to work, to choose their profession [and] job, to protection of work, and to social security in unemployment. Wages for work must not be lower than the minimum working wage.

Any limitations in labor relations are prohibited. Equal wages shall be paid for equal work.

No one may be subjected to forced labor except in cases determined by law.

Using the labor of women and minors in heavy and underground works as well as in harmful conditions is prohibited.

**ARTICLE 36.** Everyone has the right to housing. This right is ensured by way of State, public, cooperative, and individual housing construction.

**ARTICLE 37.** Everyone has the right to rest. This right is ensured by way of establishing the length the working day and week, providing paid annual leave, weekly days of rest, and other conditions provided by law.

**ARTICLE 38.** Everyone has the right to protection of health. Everyone within the framework determined by law enjoys free medical assistance in the State healthcare establishments. The State adopts measures for improvement of the environment, development of mass sport, physical culture, and tourism.

Other forms of providing medical assistance are determined by law.

**ARTICLE 39.** Everyone is guaranteed social security in old age, in the event of illness, disability, loss of the ability to work, loss of the provider, and in other instances determined by law.

**ARTICLE 40.** Everyone has the right to freely participate in the cultural life of the society, artistic, scientific, and technical creativity, and to use their achievements.

Cultural and spiritual treasures are protected by the State. Intellectual property is under the protection of law.

**ARTICLE 41.** Everyone has the right to education. General basic education is compulsory. The State guarantees general basic compulsory education free-of-charge in the State educational institutions.

Everyone within the framework determined by law may receive free-of-charge general secondary, basic vocational, secondary vocational, and higher vocational education in the State educational institutions.

Other forms of obtaining education are determined by law.

**ARTICLE 42.** In Tajikistan, everyone is obligated to observe its Constitution and laws [and] to respect the rights, freedoms, dignity and honor of other people.

Ignorance of the laws does not release [a person] from responsibility.

**ARTICLE 43.** Defense of the homeland, protection of the State interests [and] strengthening of its independence, security and defense capabilities are the sacred duty of a citizen.

Procedures for the completion of military service are determined by law.

**ARTICLE 44.** Protection of the nature, historical, and cultural monuments is an obligation of everyone.

**ARTICLE 45.** Payment of taxes and duties determined by law shall be mandatory.



Laws establishing new taxes or worsening the situation of the taxpayer do not have retroactive force.

**ARTICLE 46.** In case of a realistic threat to the rights and freedoms of citizens, independence of the State and its territorial integrity, [and] natural disasters as a result of which the constitutional organs of the Republic are unable to function normally, as a temporary measure for ensuring the safety of the citizens and State, a state of emergency is declared.

The state of emergency period is established for up to three months. In cases of necessity, this period may be extended by the President of the Republic of Tajikistan.

**ARTICLE 47.** During a state of emergency the rights and freedoms provided in ARTICLES 16, 17, 18, 19, 20, 22, 25 and 28 of the Constitution may not be limited.

The legal regime of a state of emergency is determined by a constitutional law.

### Chapter three

## THE MAJLISI OLI

**ARTICLE 48.** The Majlisi Oli - the Parliament of the Republic of Tajikistan - is the highest representative and legislative organ of the Republic of Tajikistan.

The Majlisi Oli consists of two Majlisis (assemblies) - the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon.

The term of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon is five years. The powers of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon are terminated on the day on which the

activity of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon of the new convocation begins.

The organization and activity of the Majlisi Oli are determined by a constitutional law.

**ARTICLE 49.** The Majlisi Namoyandagon is elected on the basis of universal, equal, and direct suffrage by secret ballot. The Majlisi Namoyandagon functions on a constant and professional basis. Only a person not younger than 30 years old, having only the citizenship of the Republic of Tajikistan and a University Degree shall be elected as a deputy of Majlisi Namoyandagon.

Three quarters of the members of the Majlisi Milli are elected indirectly by way of secret ballot at joint assemblies of people's deputies of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast and its cities and rayons, oblasts and their cities and rayons, the city of Dushanbe and its rayons, cities and rayons of republican subordination (jointly). In the Majlisi Milli, the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, the city of Dushanbe, [and] cities and rayons of republican subordination have an equal number of representatives.

One quarter of the members of the Majlisi Milli is appointed by the President of the Republic of Tajikistan.

The Majlisi Milli functions on a convocational basis.

A person not younger than 30 years old, having only the citizenship of the Republic of Tajikistan and a University Degree shall be elected as a member of Majlisi Milli.

Every former President of the Republic of Tajikistan is a lifetime member of the Majlisi Milli unless he declines to exercise this right.



A member of Majlisi Milli and a deputy of Majlisi Namoyandagon after being appointed or elected takes an oath before the people of Tajikistan at a session of Majlisi Milli and Majlisi Namoyandagon.

The number of members of Majlisi Milli and deputies of Majlisi Namoyandagon, the procedure of their election or appointment shall be determined by the constitutional law.

**ARTICLE 50.** Members of the Government, judges, officers of law enforcement organs, military personnel and other persons provided by a constitutional law may not become members of the Majlisi Milli.

A citizen may not simultaneously be a member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon. A member of the Majlisi Milli may not be a deputy in more than two representative organs.

A deputy of the Majlisi Namoyandagon may not be a deputy of another representative organ, hold another office, [or] engage in entrepreneurial activity except for scientific, creative, and educational [activity].

**ARTICLE 51.** A member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon are independent of the will of the electorate [and] have the right to freely express their opinion and to vote according to their conviction.

A member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon have the right to immunity; he may not be arrested, detained, taken into custody, [and] searched, except in cases of detainment at a scene of a crime.

A member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon may not be subjected to a personal search except in cases provided for by law in order to ensure safety of other people. Issues regarding the deprivation of a member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon of their immunity are resolved by the corresponding Majlisi upon a presentation of the General Procurator. The powers of a member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon are terminated in case of their death, submission of resignation, pronouncement of legal incapacity by a court, entry into legal force of a guilty court verdict, loss of citizenship, acquiring the citizenship of another country, leave to permanently reside outside the borders of the Republic, occupation of a post incompatible with the status of a member of the Majlisi Milli, [and] the dissolution of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon.

The legal status of a member of the Majlisi Milli and a deputy of the Majlisi Namoyandagon is determined by constitutional law.

**ARTICLE 52.** The first session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon is convened by the President of the Republic of Tajikistan within one month of elections.

The first session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon is opened a by the eldest member or deputy, and [he] leads [the session] until the election of the Chairmen of the Majlis.

The activity of the Majlisi Milli is conducted in the form of sessions. A session of the Majlisi Milli is convened by the Chairman of the Majlisi Milli at least four times a year.



The activity of the Majlisi Namoyandagon is conducted in the form of sessions. Regular session of the Majlisi Namoyandagon is held once a year from the first working day of October until the last working day of June.

During the period between the sessions of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, the President of the Republic of Tajikistan may convene extraordinary sessions if necessary. At these sessions, only issues that were the basis for the convection of these sessions are considered.

**ARTICLE 53.** The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon elect from among their members and deputies the Chairmen of the Majlis, their first deputies, and deputies. One of the Deputy Chairmen of the Majlisi Milli is elected from among the representatives of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast.

The Chairman of the Majlisi Milli and the Chairman of the Majlisi Namoyandagon are elected by secret ballot by a majority of all their members or deputies. The procedures for electing the Deputy Chairmen of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon are determined by the Rules of Procedure of the Majlisis.

The Chairmen of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon are accountable to the corresponding Majlis and may be recalled from office by two thirds of the votes of all the members or deputies.

The Chairmen of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, their first deputies, and deputies lead the sessions and resolve over corresponding issues.

The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon independently form their coordinating and working organs as well as create appropriate committees and commissions [and] hold parliamentary hearings on issues within their competence.

Coordinating organs of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon conduct separate sessions.

The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon adopt their own Rules of Work.

**ARTICLE 54.** The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon conduct sessions separately.

Sessions of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon are empowered when no less than two thirds of all their members or deputies are present. Sessions of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon are public. In cases provided by law and the Rules of Procedure of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, closed sessions may also be held.

The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon conduct joint sessions in cases provided by the Constitution.

**ARTICLE 55.** Powers of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon while conducting joint sessions:

1. Approval of presidential decrees on appointment and dismissal of the Prime Minister and other members of the Government;

2. Approval of the presidential decree on declaration of martial law and state of emergency;

3. Consent to using the Armed Forces of the Republic of Tajikistan outside its borders in order to fulfill international obligations of Tajikistan;

4. Calling presidential elections;



5. Acceptance of the President's resignation;
6. Awarding the President with State prizes and conferring on him high military titles;
7. Consideration of the issue of the immunity of the President.

The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon in joint sessions adopt resolutions regarding the [above] indicated issues. A joint resolution of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon is adopted by a majority of votes of all the members of the Majlisi Milli and deputies of the Majlisi Namoyandagon, voting separately in each Majlisi unless a different procedure for adopting resolutions is established by the Constitution.

At a joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, the President takes an oath and in his message determines the basic directions of the interior and foreign policy of the Republic.

#### **ARTICLE 56. Powers of the Majlisi Milli:**

1. Creation, abolition and modification of administrative-territorial units;
2. Election and recall of the Chairman, Deputy Chairmen, and judges of the Constitutional Court, the Supreme Court, and the Highest Economic Court upon the presentation of the President;
3. Decision on the issue of immunity deprivation of the Chairman, Deputy Chairmen, and judges of the Constitutional Court, Supreme Court and Highest Economic Court;
4. Giving consent to the appointment and dismissal of the General Procurator and his deputies;

5. Exercising other powers determined by the Constitution and law.

The Majlisi Milli adopts resolutions regarding the [above] indicated issues within the limits of its powers. Resolutions of the Majlisi Milli are adopted by a majority vote of all its members unless a different procedure for adopting resolutions is established by the Constitution.

**ARTICLE 57.** Powers of the Majlisi Namoyandagon:

1. Creation of the Central Commission for Elections and Referenda of the Republic Tajikistan, election and recall of the Chairman, Deputy Chairman, and members of the commission upon the presentation of the President;

2. Submission of bills and other important State and public issues for nation-wide debate;

3. Approval of socio-economic programs;

4. Authorization of disbursement and receipt of State credit;

5. Ratification and denouncement of international treaties;

6. Calling of a referendum;

7. Creation of courts;

8. Approval of State symbols;

9. Approval of State awards;

10. Approval of Presidential decrees on appointment and dismissal of the Chairman of the National Bank and his deputies;

11. Establishing of military titles, diplomatic ranks, and other special ranks and titles;

12. Establishing of the President's salary;



### 13. Exercising other powers determined by the Constitution and law.

The Majlisi Namoyandagon adopts resolutions on considered issues within the limits of its powers. Resolutions of the Majlisi Namoyandagon are adopted by a majority vote of all its deputies unless a different procedure for adopting resolutions is established by the Constitution.

Leaders of foreign countries may address a session of the Majlisi Namoyandagon.

**ARTICLE 58.** The right of legislative initiative belongs to a member of the Majlisi Milli, deputy of the Majlisi Namoyandagon, the President of the Republic of Tajikistan, the Government of Tajikistan, [and] the Majlisi of People's Deputies of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast.

**ARTICLE 59.** Bills are introduced to the Majlisi Namoyandagon.

Amnesty bills are introduced to the Majlisi Namoyandagon by the President of the Republic of Tajikistan.

Budget bills and bills establishing and abolishing taxes are introduced to the Majlisi Namoyandagon by the Government of the Republic of Tajikistan.

**ARTICLE 60.** Laws are adopted by the Majlisi Namoyandagon. A law is adopted by a majority vote of all the deputies unless a different procedure is provided by the Constitution.

Laws adopted by the Majlisi Namoyandagon, except for the laws on the State budget and amnesty , are presented to the Majlisi Milli.

A law is considered approved by the Majlisi Milli if a majority of all its members voted in favor of it. In case of rejection of a law by the Majlisi Milli, the law is subject to reconsideration by the Majlisi Namoyandagon.

In case of disagreement of the Majlisi Namoyandagon with the decision of the Majlisi Milli, a law is considered adopted if no less than two thirds of all the deputies of the Majlisi Namoyandagon voted for it a second time.

The laws on the State budget and amnesty are adopted only by the Majlisi Namoyandagon. The Majlisi Namoyandagon exercises control over the execution of the State budget.

**ARTICLE 61.** Constitutional laws are adopted concerning matters provided by the Constitution. Constitutional laws are adopted by no less than two thirds of the votes of all the deputies of the Majlisi Namoyandagon and approved by no less than two thirds of the votes of all the members of the Majlisi Milli.

In case of disagreement of the Majlisi Namoyandagon with the decision of the Majlisi Milli, a constitutional law is considered adopted if no less than two thirds of all the deputies of the Majlisi Namoyandagon voted for it a second time.

In accordance with the indicated procedure constitutional interpretation shall be adopted and approved in the form of constitutional law by Majlisi Namoyandagon.

**ARTICLE 62.** Laws are presented to the President of the Republic of Tajikistan for signature and promulgation. If the President does not agree with a law or its part, he returns it within fifteen days to the Majlisi Namoyandagon with his objections. The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon reconsider the



given law according to the procedure established by the Constitution. If during the reconsideration the law is approved in the earlier adopted wording by a majority of no less than two thirds of all the members of the Majlisi Milli and the deputies of the Majlisi Namoyandagon, the President shall sign the law and promulgate it within 10 days.

During reconsideration of a law returned by the President previously adopted by the Majlisi Namoyandagon by two thirds of the votes, the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon approve the law again by a majority of no less than two thirds of the votes.

If the President returns a constitutional law, the Majlisi Namoyandagon and the Majlisi Milli reconsider the given law according to the procedure established by the Constitution. If during the reconsideration the constitutional law is approved in the earlier adopted wording by a majority of no less than two thirds of all the members of the Majlisi Milli and deputies of the Majlisi Namoyandagon, the President shall sign the law and promulgate it within 10 days.

**ARTICLE 63.** The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon in a joint session may dissolve themselves prematurely with the support of no less than two thirds of the members of the Majlisi Milli and deputies of the Majlisi Namoyandagon.

The Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon may not be dissolved during the state of emergency and martial law.

## Chapter four

### THE PRESIDENT

**ARTICLE 64.** The President of the Republic of Tajikistan is the head of State and executive power (the Government).

The President is the guarantor of the Constitution and the laws, rights and freedoms of man and citizen, national independence, unity and territorial integrity, continuity of the long-lived State, functioning and interaction of the State organs in concord, [and] observance of international treaties of Tajikistan.

**ARTICLE 65.** The President is elected by the citizens of Tajikistan on the basis of universal, equal and direct suffrage by a secret ballot for a term of seven years.

A person who is at least 30 years old, has citizenship of the Republic of Tajikistan only, a University Degree, knows state language and has been living within the republic at least 10 years shall run for president of the Republic of Tajikstan.

A person whose candidate nomination collected no less than 5% of the electorate signatures may be registered as a candidate for the post of President.

One and the same person may not be President for more than two consecutive terms.

The limitation stipulated in part four of this ARTICLE does not apply to the Founder of Peace and National Unity – the Leader of the Nation. The legal status and powers of the Founder of Peace and National Unity – the Leader of the Nation are determined by the constitutional law.

**ARTICLE 66.** The election of the President is considered valid if more than one half of the electorate participated in it.

A candidate for the post of President for whom more than half of the voters taking part in the election voted is considered elected.

The procedure for the election of the President is determined by a constitutional law.

**ARTICLE 67.** The President before assuming office takes the following oath at the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon :

"I, as President, swear to protect the Constitution and the laws of the Republic, to guarantee the security of the rights, freedoms, honor and dignity of citizens, to protect the territorial integrity, political, economic and cultural independence of Tajikistan, [and] to faithfully serve the people."

The powers of the President are terminated from the moment a newly elected President takes the oath.

**ARTICLE 68.** The President does not have the right to hold any other office, be a deputy of representative organs, [or] to engage in entrepreneurial activity.

**ARTICLE 69.** Powers of the President:

1. Determines basic directions of the interior and foreign policy of the Republic;
2. Represents Tajikistan within the country and in international relations;
3. Creates and abolishes ministries and State committees;
4. Appoints and dismisses the Prime Minister and other members of the Government; presents decrees appointing and

dismissing the Prime Minister and other members of the Government to the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon for approval;

5. Appoints and dismisses the Chairmen of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, the city of Dushanbe, cities and rayons, [and] presents them for the approval of the appropriate Majlis of People's Deputies;

6. Annuls or suspends acts of organs of executive power in case they contradict the Constitution and laws;

7. Appoints and dismisses the Chairman of the National Bank, his deputies, and present relevant decrees for the approval of the Majlisi Namoyandagon;

8. Presents to the Majlisi Milli candidates for election and recall of Chairman, Deputy Chairmen, and judges of the Constitutional Court, Supreme Court and Higher Economic Court;

9. With the consent of the Majlisi Milli appoints and dismisses the General Procurator and his deputies;

10. Creates the executive apparatus of the President;

11. Creates the Security Council and leads it;

12. Appoints and dismisses judges of military courts, the court of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts , the city of Dushanbe, the city and rayon courts, and judges of economic courts of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, and the city of Dushanbe;

13. Calls referendum, elections to the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, [and] to local representative organs;

14. Signs laws;

15. Determines the monetary system and informs the Majlisi Milli and Majlisi Namoyandagon about it;

16. Administers the reserve fund;
17. Leads the conduct of foreign policy, signs international treaties and presents them for the approval of the Majlisi Namoyandagon;
18. Appoints the heads of diplomatic missions in foreign States and the representatives of the Republic to international organizations;
19. Accepts the credentials of the heads of foreign diplomatic missions;
20. Is the Supreme Commander-in-Chief of the Armed Forces of Tajikistan; appoints and dismisses commanders of the Armed Forces of Tajikistan;
21. Declares martial law during a realistic threat to national security and presents a corresponding decree for approval of the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon;
22. Uses the Armed Forces of the Republic of Tajikistan outside its borders in order to fulfill international obligations of Tajikistan with the consent of the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon;
23. Declares a state of emergency on the entire territory of the Republic or in individual locations with an immediate presentation of a corresponding decree for approval to the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon and notification of the United Nations;
24. Resolves issues of citizenship;
25. Grants political asylum;
26. Grants pardons;

27. Confers the highest titles, diplomatic ranks, [and] other special ranks and titles;
28. Awards citizens with State awards, prizes, and honorary titles of Tajikistan;
29. Executes other powers provided by the Constitution and laws.

**ARTICLE 70.** The President within the limits of his powers issues decrees and orders, informs the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon about the country's situation, [and] submits important and necessary issues for discussion to the joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon.

**ARTICLE 71.** In the case of death, resignation, [or] recognition of the President as incapable, his obligations are transferred to the Chairman of the Majlisi Milli until a newly elected President takes office, and the powers of the Chairman of the Majlisi Milli are transferred to his first deputy.

In such cases, presidential elections are held within three months.

The President's powers may be terminated upon his declaration of resignation made by him at a joint session of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon if a majority of the members of the Majlisi Milli and deputies of the Majlisi Namoyandagon, voting in each Majlisi separately, vote in favor.

If the President is unable to fulfill his obligations due to illness, both Majlisis at their joint session , based on the conclusion of the State medical commission created by them, make the decision on an early release of the President from office by no



less than two thirds of the votes of all the members and deputies of each Majlisi.

Social security, service and guarding of the President of the Republic of Tajikistan are governed by the constitutional law.

**ARTICLE 72.** The President has the right to immunity.

The President is deprived of [his] immunity in the event of committing a State treason based on the conclusion of the Constitutional Court by two thirds of votes of all the members of the Majlisi Milli and the deputies of the Majlisi Namoyandagon voting in each Majlisi separately.

## Chapter five

### THE GOVERNMENT

**ARTICLE 73.** The Government of the Republic consists of the Prime Minister, his first deputy, deputies, [ministers and] chairmen of State committees.

The Government ensures effective leadership in the functioning of the economy, social and spiritual sphere, implementation of laws, joint resolutions of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, resolutions of the Majlisi Milli, resolutions of the Majlisi Namoyandagon , [and] decrees and orders of the President of Tajikistan.

After being appointed by the President of the Republic of Tajikistan and approval of the decree at a joint session of Majlisi



Milli and Majlisi Namoyandagon, the members of the Government take an oath before the President of the Republic of Tajikistan.

The members of the Government must have the citizenship of the Republic of Tajikistan only and shall not have the right to hold another office, be deputies of representative organs, [or] engage in entrepreneurial activity with the exception of scientific, creative, and educational activity.

**ARTICLE 74.** The Government, in accordance with the Constitution and laws of the Republic, issues decrees and orders, the implementation of which is obligatory on the territory of Tajikistan.

The Government surrenders its powers to a newly elected President.

In case of admission by the Government that it is incapable of functioning normally, it may submit its resignation to the President. Every member of the Government has the right to resign.

The procedure for organization, activity, and powers of the Government are determined by a constitutional law.

**ARTICLE 75.** The Government presents for consideration to the Majlisi Namoyandagon socioeconomic programs, issues of disbursement and receipt of State credits, provision of economic assistance to other states, proposal of the State budget and the possible amount of the State budget deficit [and] the sources of its financing.



## Chapter six

### LOCAL AGENCIES OF STATE POWER AND SELF-GOVERNING AUTHORITIES

**ARTICLE 76.** Local agencies of state power shall consist of representative and executive organs which function within the limits of their powers. They ensure the implementation of the Constitution, laws, joint resolutions of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, resolutions of the Majlisi Milli, resolutions of the Majlisi Namoyandagon, [and] acts of the President and the Government of the Republic of Tajikistan.

**ARTICLE 77.** The organ of local representative power in oblasts, cities and rayons is the Majlis of People's Deputies which is guided by the Chairman. The term of the Majlis of People's Deputies is 5 years.

The Majlis of People's Deputies approves the local budget and reports on its implementation, determines the ways of socio-economic development of the area [and] local taxes and payments in accordance with law, determines the ways of administering and governing communal property, [and] exercises other powers determined by the Constitution and laws.

**ARTICLE 78.** The local executive body of the local state power is exercised by the President's representative - the Chairman of oblast, city, and rayon.

The representative and executive power in the corresponding administrative and border units is headed by the Chairman.

The President appoints and dismisses the Chairmen of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, the city of Dushanbe, cities, and rayons presenting their candidatures for approval of the corresponding Majlis of People's Deputies.

The Chairman is responsible before the higher executive organ and the corresponding Majlis of People's Deputies.

The founding procedure, powers, and activity of the organs of local agencies of state power are regulated by a constitutional law.

The organ of self-government of a settlement or village is the Jamoat, whose founding procedure, powers, and activity are regulated by law.

**ARTICLE 79.** The representative organs and the Chairman within the limits of their powers adopt legal acts obligatory for implementation on the corresponding territory.

In case the acts of the representative organs and the Chairman do not correspond to the Constitution and laws, they are abolished by higher organs, the organ itself, the Chairman , and the court.

**ARTICLE 80.** In the case of a systematic non-compliance of the Majlis of People's Deputies of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, the city of Dushanbe, cities, and rayons to the Constitution and laws, the Majlisi Milli has the right to dissolve it.

## Chapter seven

### THE BADAHKSHAN MOUNTAINOUS AUTONOMOUS REGION

**ARTICLE 81.** The Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast is an integral and indivisible part of the Republic of Tajikistan.

Changing the borders of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast territory without the consent of the Majlis of People's Deputies is prohibited.

**ARTICLE 82.** The Majlis of People's Deputies of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast has the right of legislative initiative.

**ARTICLE 83.** The powers of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast in social, economic, [and] cultural spheres of life and other powers of the oblast are determined by a constitutional law.

## Chapter eight

### THE COURT

**ARTICLE 84.** Judicial power, being independent, is exercised in the name of the State by courts. Judicial power protects the rights and freedoms of individual and citizen, interests of the State, organizations, institutions, lawfulness, and justice.

The judicial power is exercised by the Constitutional Court, Supreme Court, Highest Economic Court, Military Court, Court of Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, the

courts of oblasts, the city of Dushanbe, cities and rayons, the Economic Court of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, [and] the economic courts of oblasts and the city Dushanbe.

The procedure of establishment, organization, and activity of the courts are determined by a constitutional law.

The term of authority of the judges is 10 years.

The creation of extraordinary courts is prohibited.

**ARTICLE 85.** A person not younger than 30 years old, having the citizenship of the Republic of Tajikistan only, University Degree in Law and at least 5 years of work experience as a judge is elected or appointed to the position of judges of Supreme Court, Supreme Economic Court, courts of Badakhshan Autonomous Mountainous Region, regions and Dushanbe city.

A person not younger than 25 years old, having the citizenship of the Republic of Tajikistan only, University Degree in Law and at least 3 years of professional work experience as a judge is appointed to the position of judges of courts of districts and cities, military court, economic courts of Badakhshan Autonomous Mountainous Region, regions and Dushanbe city. The mandatory retirement age for judges is determined by the constitutional law.

A person who is appointed to the position of judge takes oath in a solemn atmosphere.

**ARTICLE 86.** Judges of the Military Court, judges of the court of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, the city of Dushanbe, city and rayon courts, judges of the economic court of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast, oblasts, and the city of Dushanbe are appointed and dismissed by



the President in accordance with the procedure established by the constitutional law.

**ARTICLE 87.** Judges are independent in their activity and are subordinate only to the Constitution and law. Interference in their activity is prohibited.

**ARTICLE 88.** Judges consider cases collectively and individually.

The court process is carried out on the basis of the principle of adversarial proceeding and equality of the parties.

The examination of cases in all courts is public except for cases provided by law.

Court proceeding is conducted in the State language or in the language of the majority of the population of the area. Persons who do not know the language in which the court proceeding is conducted are provided with the services of a translator.

**ARTICLE 89.** The Constitutional Court consists of seven people, one of whom is a representative of the Gorno-Badakhshan Autonomous Oblast.

A person not younger than 30 years old, having the citizenship of the Republic of Tajikistan only, University Degree in Law and at least 7 years of professional work experience is elected to the position of the judge of the Constitutional Court. The mandatory retirement age for judges is determined by the constitutional law.

A person who is elected to the position of judge takes oath at a session of Majlisi Milli.

Powers of the Constitutional Court:

1.Determining of the conformity to the Constitution of laws, joint legal acts of the Majlisi Milli and the Majlisi Namoyandagon, the President, Government, Supreme Court, Highest Economic Court, and other State and social organs, as well as agreements of Tajikistan which have not entered into legal force;

2.Resolving disputes between State organs regarding their competences;

3.Execution of other powers determined by the Constitution and laws.

Acts of the Constitutional Court are final.

**ARTICLE 90.** A judge may not hold another office, be a deputy of representative organs, member of political parties and associations, [or] to engage in entrepreneurial activity apart from engaging in scientific, creative, and educational activity.

**ARTICLE 91.** A judge has the right to immunity. A judge is not subject to arrest and criminal responsibility without the consent of the organ that has elected or appointed him. A judge is not subject to detention except for cases of detention at a scene of a crime.

**ARTICLE 92.** Legal assistance is guaranteed in all stages of investigation and court [proceeding].

The organization of and the procedure for the activity of advocacy and other forms of rendering legal assistance are determined by law.



## Chapter nine

### THE PROSECUTOR'S OFFICE

**ARTICLE 93.** The supervision of the exact and uniform implementation of laws on the territory of Tajikistan is carried out by the General Procurator and procurators subordinate to him within the limits of their powers.

**ARTICLE 94.** The General Procurator heads a single centralized system of organs of the Procuratura of Tajikistan. The General Procurator is accountable to the Majlisi Milli and the President.

**ARTICLE 95.** The General Procurator of Tajikistan is appointed for a five-year term.

The General Procurator appoints to office procurators subordinate to him and dismisses them. The term of procurators is five years.

The activity, powers, and structure of organs of the Procuratura are regulated by law.

**ARTICLE 96.** The General Procurator and procurators subordinate to him exercise their powers independently of other State organs [and] officials and are subordinate only to law.

**ARTICLE 97.** The procurator may not hold another office, be a deputy of representative organs, member of political parties and associations, [or] to engage in entrepreneurial activity apart from engaging in scientific, educational, and creative activity.



## Chapter ten

### PROCEDURE FOR AMENDING TO THE CONSTITUTION

**ARTICLE 98.** Amendments and supplements to the Constitution take place by means of a national referendum.

A referendum is called by the President or the Majlisi Namoyandagon with the support of no less than two thirds of the total number of deputies.

**ARTICLE 99.** Proposed amendments and supplements to the Constitution are introduced by the President or by no less than one third of all members of the Majlisi Milli and deputies of the Majlisi Namoyandagon.

Proposed amendments and supplements to the Constitution are published in the press three months before the referendum.

**ARTICLE 100.** The republican form of government, the territorial integrity, the democratic, law-governed, secular, and social nature of the State are unchangeable.



## THE TRANSITIONAL PROVISIONS

1. The amendments and addenda to the Constitution of Republic of Tajikistan shall come into legal force after the announcement of the results of the referendum and from the day of its official publication.
2. The laws and other normative and legal acts shall remain in effect until bringing in "Amendments and addenda to the Constitution of Republic of Tajikistan" operated in that part which does not contravene the adopted amendments and addenda.
3. The elections of President in secession on two terms stipulated by the fourth part of article 65, begin upon termination of powers of the acting President. The members of the Majlis Milli, Majlisi Namoyandagon, and members of the Government after the entry into force of the "Amendments to the Constitution of the Republic of Tajikistan" in the order of the Constitution and the constitutional laws shall take the oath.



Нашрияи мазкур аз чониби Барномаи Рушди Созмони Милали Муттахид дар доираи лоиҳаи он оид ба волоияти конун, ҳуқукиинсон ва дастрасӣ ба адолат дастирий шудааст.

Данная публикация поддерживается Программой развития Организации Объединённых Наций в рамках её проекта по верховенству закона, правам человека и доступу к правосудию.

Publication supported by the United Nations Development Programme, as part of its project on the Rule of Law, Human Rights and Access to Justice.



Ministry for Foreign  
Affairs of Finland



Schweizerische Eidgenossenschaft  
Confédération suisse  
Confederazione Svizzera  
Confederaziun svizra  
  
Swiss Confederation  
Конфедератсия Швейцария

